

# **Frokostordninger i daginstitutionerne - hvad ønsker forældrene**

**En landsdækkende undersøgelse i kommuner og  
institutioner 2011**

## **Frokstordninger i daginstitutionerne – hvad ønsker forældrene**

Undersøgelsen er udført af seniorkonsulenterne Niels Glavind og Susanne Pade, Bureau 2000.  
Studentemedarbejder: Lennart Anthony  
Undersøgelsen er udført på bestilling af  
FOA – Fag og arbejde

Henvendelser:

FOA – Fag og Arbejde  
Staunings Plads 1-3  
1790 København V  
Tlf.: 46 97 26 26

Henvendelser vedr. undersøgelsens tekniske indhold til:  
Bureau 2000  
Skråplanet 29  
3500 Værløse  
Tlf.: 44 66 22 64. [www.bureau2000.dk](http://www.bureau2000.dk)  
Copyright: Bureau 2000  
ISBN: 87-90771-51-6

## Forord

Tager man over sundet til Sverige og besøger en børnehave dér i middagsstunden, vil man finde børnene siddende omkring bordet med dagens varme ret. Varm frokost og mellemmåltider i børnehaven er en selvfølge i Sverige – som i de fleste europæiske lande. Maden er inkluderet i forældrebetalingen, som – for svenske forældre – normalt højest kan udgøre 1260 kr. månedligt – svenske kroner, altså.

Det sidste års debat om madordninger i daginstitutionerne har skabt en myte om, at danske forældre generelt har nogle helt andre holdninger til mad. Det må vække undren, og derfor har FOA iværksat denne undersøgelse for at kortlægge, dels hvor mange institutioner, der vil være med i de nye madordninger – men nok så meget, hvad der har bestemt forældrenes valg.

Undersøgelsens hovedresultater er klare:

Forældrene siger ikke generelt nej til frokostordninger.

For det første ønsker den helt overvejende del af forældrene fortsat mad til vuggestuebørnene, hvis denne gruppe har haft mad i forvejen.

Når det gælder børnehalebørnene kan man konstatere, at hvis maden produceres i institutionens eget køkken, er der helt overvejende opbakning til ordningen. Det gælder især, hvis forældrene har haft lejlighed til at lære madordningen at kende, og hvis personalet bakker op om ordningen.

Hvis der omvendt er tale om mad udefra, og hvis personalets indstilling er negativ, fx fordi de frygter et merarbejde, der går ud over andre pædagogiske aktiviteter, så vælger den overvejende del af forældrene madordningen fra. Det gælder især, hvis man ikke kender ordningen i forvejen.

Undersøgelsen viser også, at de hårdt pressede institutionsbudgetter betyder, at det efterhånden mange steder kniber med at kunne sørge for, at børnene kan få en mellemmad først eller sidst på dagen. Mange forældre må derfor supplere madpakken eller den betalte frokostordning med frugt, boller eller kontanter til dagens forplejning. Det viser, at det fra starten var en fejl kun at fokusere på "det sunde frokostmåltid".

Af hensyn til vores børns sundhed og trivsel, bør de mange gode madordninger blive til endnu flere, og i FOA har vi den målsætning, at der skal indføres gratis kost til alle børn i landets daginstitutioner.

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

Regeringens zig-zag kurs og den klodsede håndteringen af sagen, har gjort det urimeligt vanskeligt for kommuner og institutioner at få etableret en vel-fungerende madordning. Der er derfor ikke brug for nye snuptagsløsninger. Et andet og bedre lovgrundlag for institutionernes madordninger må derfor gennemtænkes nøje. Der må findes økonomi til at sikre en ordentlig kvalitet, og der skal gives den nødvendige tid, så området får ro til at finde den rigtige model for madordninger, der omfatter alle børn.

Alle kommunale pladsanvisninger og 1/3 af alle landets institutioner har medvirket til undersøgelsen. Vi vil gerne takke de mange, der har deltaget.

*Jakob Sølvhøj*

*Formand*

*FOA-Fag og arbejde - Pædagogisk sektor*

## Indhold

Forord .....	3
1. Hovedresultater .....	7
1.1. Formål og metode .....	7
1.2. Kommunernes beslutning omkring madordninger .....	7
1.3. Forældrenes valg.....	9
1.4. Kost ud over frokost .....	11
2. Baggrunden for undersøgelsen.....	13
3. Kommunernes beslutninger vedr. madordninger .....	15
3.1. Finansiering .....	15
3.2. Tilberedning og ikrafttræden.....	16
3.3. Afstemninger i kommunerne.....	17
4. Rundspørge til institutionerne .....	19
4.1. Rammerne for madlavning .....	19
4.2. Forældrenes beslutning .....	20
4.3. Hvad har forældrene stemt om .....	24
4.4. Forældrenes beslutning – og kvaliteten .....	25
4.5. Forældrenes beslutning – og personalets holdning .....	27
4.6. Sammenfatning.....	30
5. Kost ud over frokost.....	31
6. Kommentarer .....	37
6. Metode .....	43

# **MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011**

# 1. Hovedresultater

## 1.1. Formål og metode

Lovgivningen omkring "et sundt frokostmåltid" i daginstitutioner blev i juni 2010 ændret. Ændringen betød, at forældrene/forældrebestyrelsen i den enkelte institution kunne fravælge den kommunale frokostordning. Samtidig blev fristen for indførelse af madordninger udskudt til 1. august 2011.

Langt de fleste kommuner har på den baggrund gennemført rundspørger til institutionerne i slutningen af 2010. Typisk er disse rundspørger først afsluttet ved årets udgang.

Formålet med undersøgelsen er dels at kortlægge, hvor mange institutioner, der har valgt madordningen fra, dels at undersøge *baggrunden* for den beslutning, forældrene har truffet.

Undersøgelsen består derfor af to dele:

- 1) Som led i den årlige kommunerundspørge har Bureau 2000 stillet spørgsmål til kommunerne omkring madordningen
- 2) Der er gennemført en landsdækkende elektronisk spørgeskemaundersøgelse til lederne af alle daginstitutioner for børn under skolealderen.

Kommunerundspørgen har svar fra alle kommuner, mens rundspørgen til lederne har givet svar fra 1189 institutioner – eller 1/3 af de adspurgte. Der er svar fra institutioner i 96 af landets 98 kommuner, og ved vægtning af besvarelserne er det muligt at sikre et repræsentativt billede, jf. afsnit 7.

Mange institutionsledere har suppleret institutionsspørgeskemaet med personlige kommentarer. Et udvalg er gengivet i afsnit 6.

## 1.2. Kommunernes beslutning omkring madordninger

Den lovændring, som blev vedtaget juni 2010, betød, at forældrene som hovedregel betaler den fulde udgift til "det sunde frokostmåltid", men kun 25 pct. af de øvrige driftsudgifter. En kommune har dog mulighed for at beslutte, at maden skal være en del af "kerneydelsen". I så fald er forældrenes andel kun 25 pct., som med de øvrige driftsudgifter. En kommune kan desuden beslutte at give tilskud til maden.

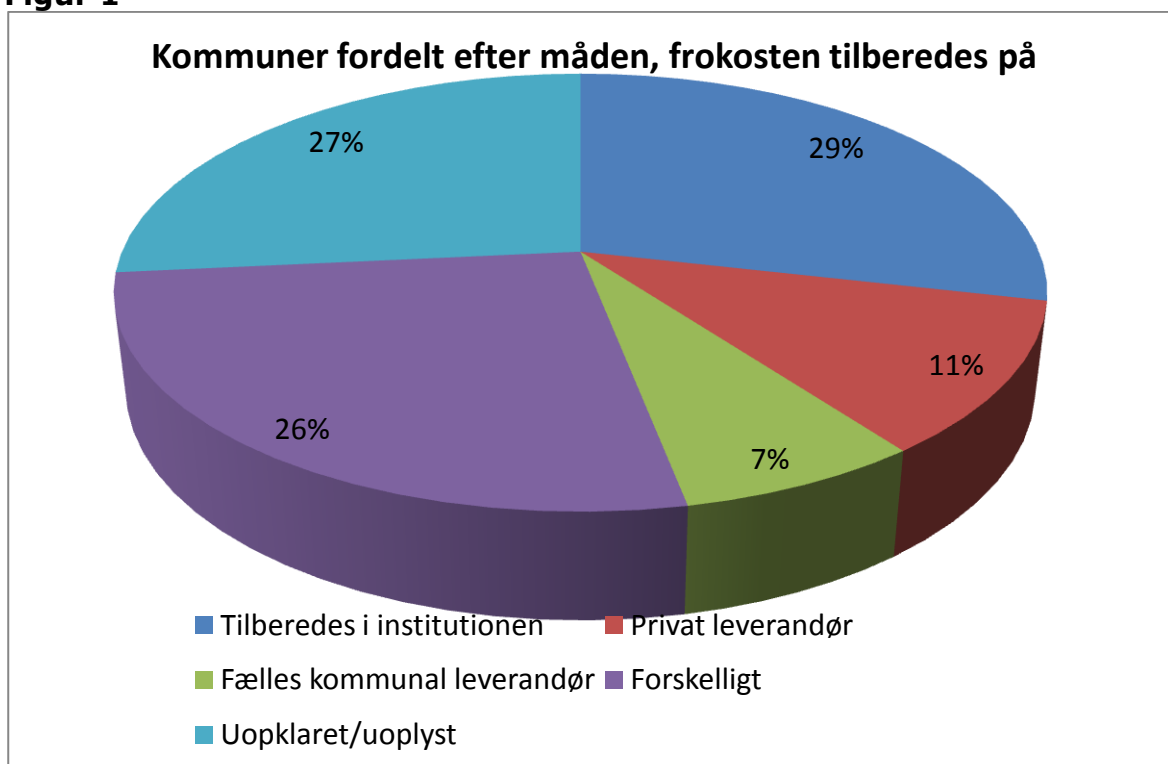
Der er fire kommuner, som har besluttet, at lade frokostmåltidet være en del af kerneydelsen for *alle* børn. Yderligere 24 kommuner har besluttet at lade kosten være en del af kerneydelsen for *vuggestuebørnene*. 8 kommuner dækker ikke den fulde udgift til frokostordningen, men yder et tilskud til nedbringelse af forældrenes pris.

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

33 kommuner vil først iværksætte madordningen i løbet af 2011 - hvis den overhovedet bliver en realitet. For i en del af disse kommuner har forældrene på forhånd sagt nej.

Figur 1 viser kommunernes svar på spørgsmålet om, hvordan frokostmåltidet ventes tilberedt.

**Figur 1**



I begyndelsen af 2011 forelå der afstemningsresultater fra 82 kommuner ud af de 94, hvor en afstemning kan komme på tale (hvis frokosten er en del af kerneydelsen skal der ikke stemmes). En del af de resterende kommuner gennemfører afstemninger i løbet af 2011. I de 82 kommuner er der 33 pct. af institutionerne, der har sagt ja til frokostordningen. Den samlede deltagelse i madordningerne bliver dog væsentligt højere. Heri er dog ikke indregnet Københavns kommune, hvor der er helt overvejende tilslutning til ordningen. København rummer 11 pct. af institutionerne. Desuden er de fire kommuner ikke medregnet, hvor maden er en del af "kerneydelsen".

Rundspørgen til kommunerne viser store forskelle i afstemningsresultater kommunerne imellem. Disse forskelle kan kun forklares ved, at forældrene i den enkelte kommune har haft vidt forskellige tilbud at skulle tage stilling til. Dette er nærmere belyst i institutionsrundspørgen.



### 1.3. Forældrenes valg

Den rundspørge, der er gennemført i institutionerne, viser ganske vist, at madordningerne er blevet stemt ned i et (lille) flertal af institutioner. Samtidig viser det sig imidlertid, at det overvejende flertal af forældre faktisk ønsker madordninger, hvis ordningerne bakes op af personalet og navnlig, hvis kvaliteten er i orden - hvorved forstås mad produceret i institutionen selv. Desuden ønsker man stort set alle steder at beholde maden til vuggestuebørnene, hvis man har mad for denne gruppe i forvejen.

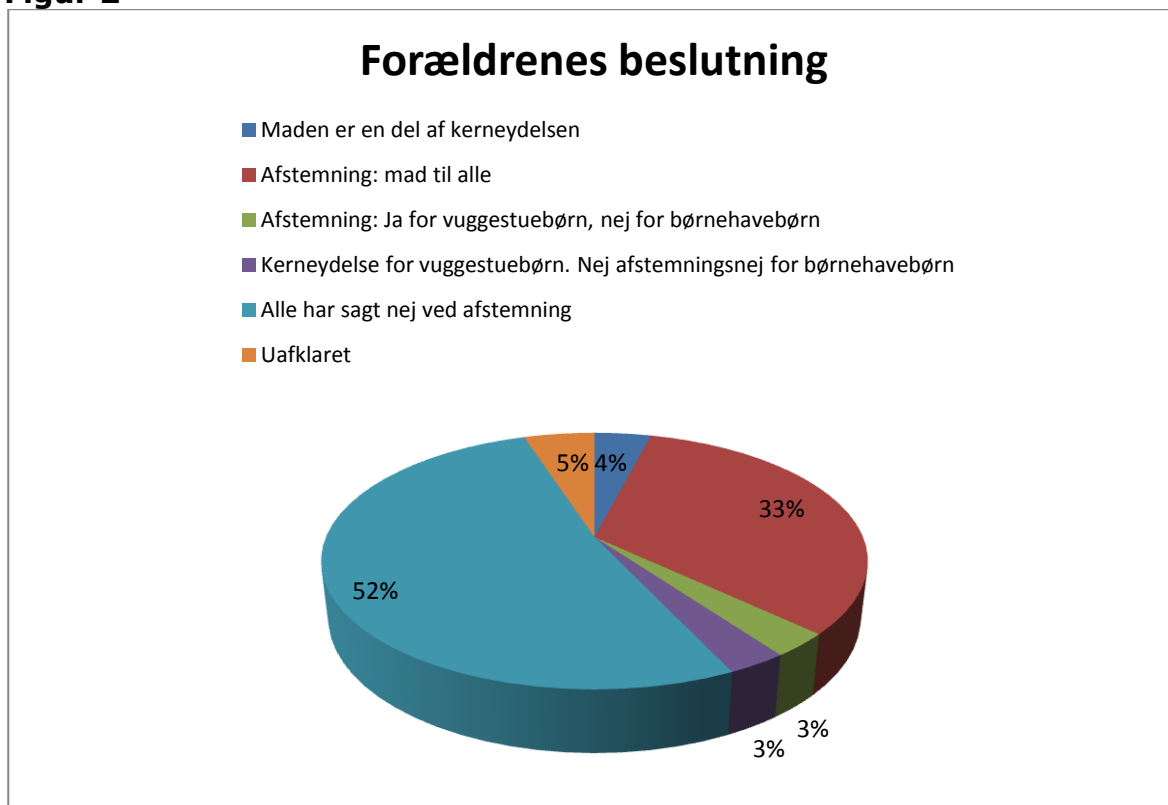
Men hvis der omvendt er tale om mad udefra, og hvis personalets indstilling er negativ, fx fordi de frygter et merarbejde, der går ud over andre pædagogiske aktiviteter, så vælger den overvejende del af forældrene madordningen fra. Det gælder især, hvis man ikke kender ordningen i forvejen.

Derimod synes prisen ikke at spille en *afgørende* rolle.

Rundspørgen til institutionerne viser, at

- Ca. 4 pct. har maden som en del af kerneydelsen
- Ca. 1/3 har stemt og sagt ja til, at alle børn skal have mad
- I 6 pct. af institutionerne gives der mad, men kun til *vuggestuebørnene*, enten fordi maden er en del af kerneydelsen, eller fordi vuggestueforældrene har valgt at have madordning.
- 52 pct. har sagt nej ved afstemning

**Figur 2**

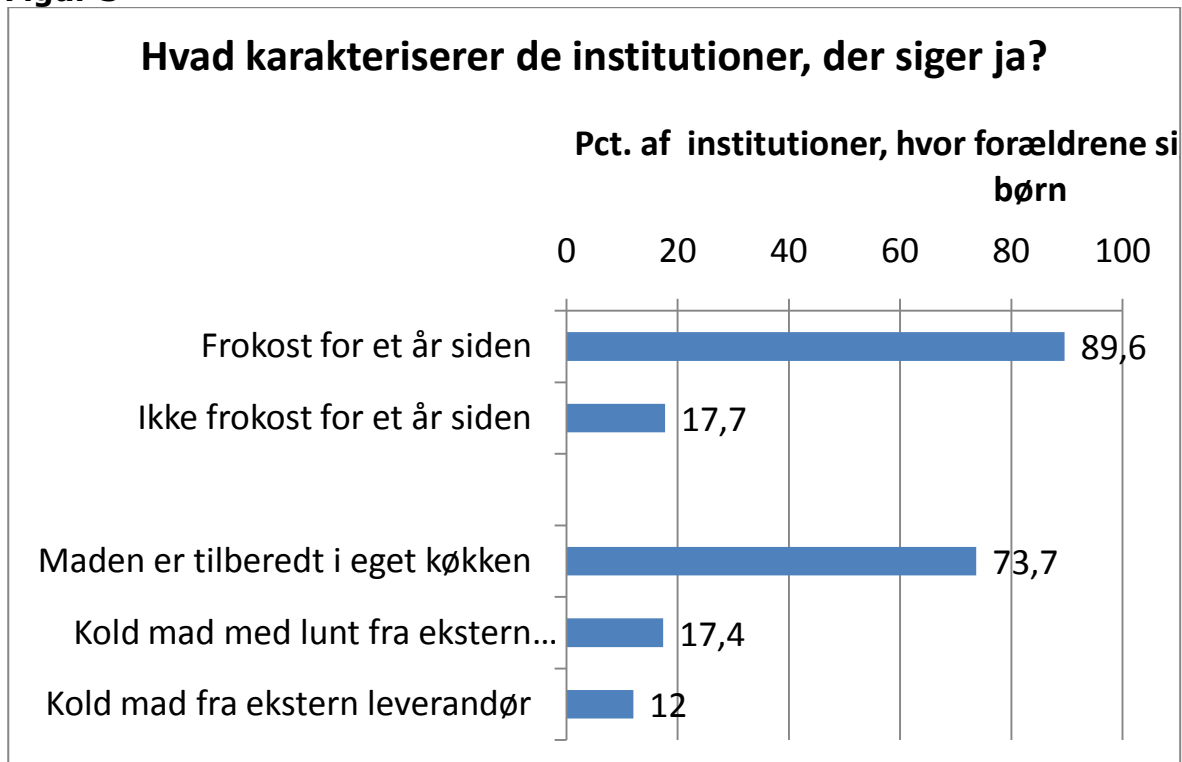


## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

Det bemærkes, at afstemningen de fleste steder gælder for en to-årig periode. Flere institutionsledere skriver i kommentarer, at de regner med, at institutionen vil overveje sin stillingtagen igen.

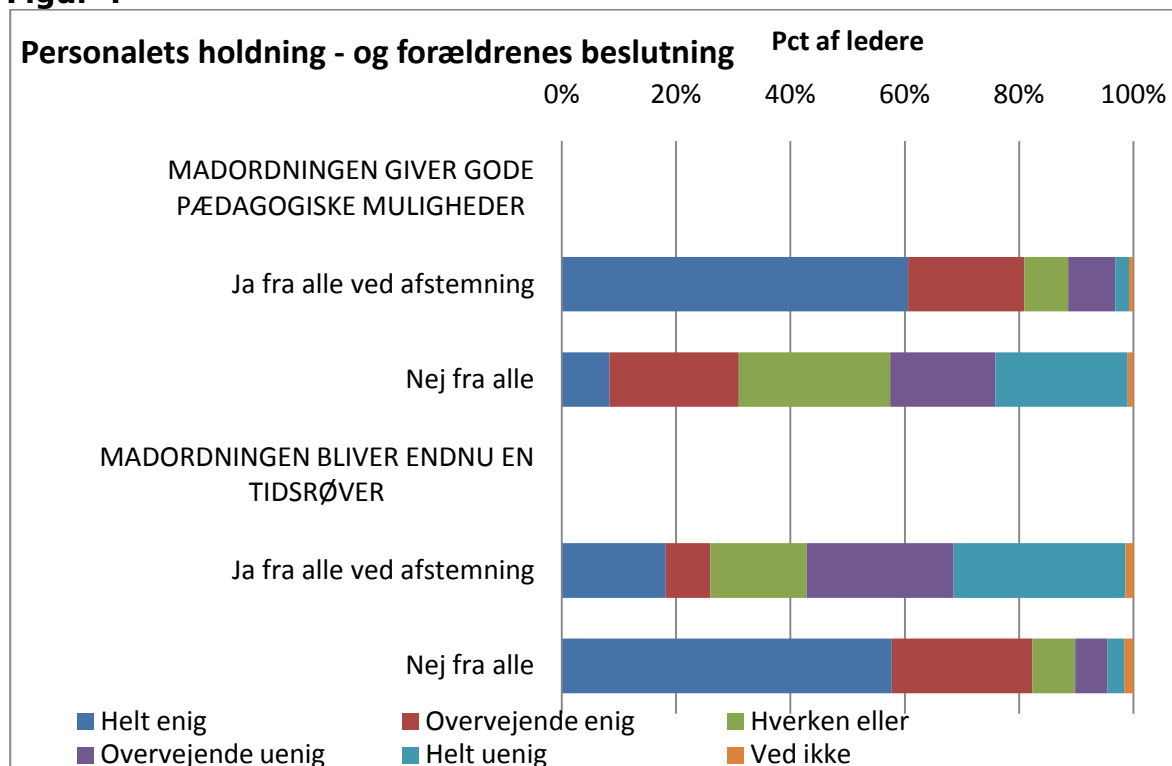
Når det gælder betydningen af *kvalitet og kendskab* viser Figur 3 nogle sammenhænge.

**Figur 3**



Som det fremgår af Figur 4, er der desuden en nær sammenhæng mellem personalets (ledernes) holdning til madordningen og forældrenes beslutning. I institutioner, hvor forældrene har stemt ja til en madordning for alle børn, er der fx langt flere ledere, der ser pædagogiske muligheder i madordninger, og langt færre, der frygter, at madordningen blot bliver endnu en "tidsrøver", end i institutioner, hvor der er sagt nej til ordningen.

Figur 4

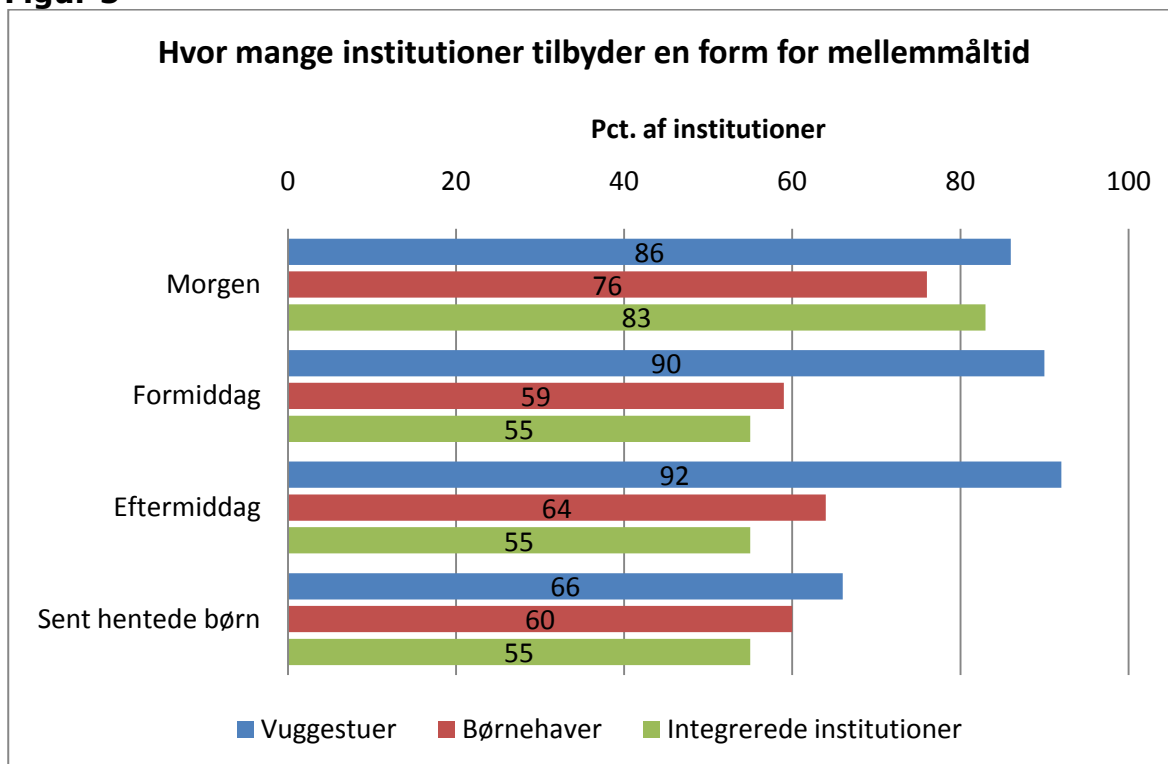


## 1.4. Kost ud over frokost

Institutionsrundspørgen belyser også, om institutionerne tilbyder en eller anden form for mellemmåltider. Dette er tilfældet i de fleste institutioner.

Tilbuddet kan variere fra solide måltider med boller og pålæg til lette måltider i form af frugt. Figur 5 viser, hvor mange institutioner, der tilbyder de forskellige mellemmåltider i en eller anden form.

Figur 5



Ser man fx på børnehaver, er det bemærkelsesværdigt, at ca. 1/4 af institutionerne ikke tilbyder mad om morgenen, og 1/3 ikke tilbyder et eftermiddagsmåltid. I børnehaver og aldersintegrerede institutioner ser man på den baggrund, at forældrene de fleste steder supplerer institutionens kost i et eller andet omfang. Derimod sørger vuggestuerne som hovedregel for alle måltider.

## 2. Baggrunden for undersøgelsen

Lovgivningen omkring madordninger i daginstitutioner har været præget af en helt usædvanlig slingrekurs. Regeringen gennemførte i slutningen af 2008 en ændring af dagtilbudsloven, som betød, at alle børn i institutioner for børn under skolealderen skulle have et sundt frokostmåltid. Det var i første omgang tanken at begynde de nye ordninger i 2009, men fristen blev snart ændret til, at madordningerne skulle indføres senest fra 1. januar 2010. Regeringen og KL havde i første omgang aftalt, at ordningen fuldt ud skulle finansieres ved, at kommunerne fik mulighed for at sætte forældrebetalingen i daginstitutioner op fra 25 pct. af driftsudgifterne til 30 pct. Det blev imidlertid i flere analyser – bl.a. i FOAs prisrapport for 2009 – påvist, at der simpelthen var afsat for få penge til, at børnene faktisk kunne være sikret et sundt frokostmåltid. Som følge heraf fik kommunerne i kommuneaftalen for 2010 yderligere 400 mill. kr. til finansiering af madordningerne.

I det oprindelige lovforslag var ordningens formål således:

*”Formålet med lovforslaget er at sikre, at alle børn i daginstitutioner får et sundt måltid midt på dagen. Et fælles måltid sund mad i daginstitutionen vil medvirke til at fremme gode kostvaner, forebygge fedme og bidrage til børnenes generelle velvære og udvikling.*

*Herudover vil et fælles måltid mad i daginstitutionen bidrage til at aflaste børnefamiliernes travle hverdag, idet forældre fremover ikke skal afsætte tid til at smøre madpakker til deres børn i daginstitutionen. Det skal dog bemærkes, at det fortsat er forældrene, der har det overordnede ansvar for at sikre, at deres børn får en sund kost. Dette understreges af, at det med forslaget er forældrene, der finansierer udgifterne til et frokostmåltid.”*

Selv om der blev tilført 400 mill. kr. til dækning af fripladser, var der flere steder i landet en betydelig utilfredshed med ordningens kvalitet. Som påvist i FOAs prisrapport fra 2010 var der meget stor forskel fra kommune til kommune på, hvor mange penge, der blev afsat til frokostordningen. På den baggrund ønskede forældre flere steder at slippe for ordningen.

Også internt i regeringspartierne var der kræfter, der ønskede at gøre ordningen frivillig.<sup>1</sup> På den baggrund foretog regeringen endnu en kovending, og juni 2010 blev lovgivningen om forældrebetalingen i daginstitutioner ændret endnu engang. Ændringen betød:

- at betaling for et sundt frokostmåltid fremover finansieres fuldt ud af forældrenes betaling, med mindre kommunen beslutter at give tilskud til madordningen eller beslutter, at maden skal være en del af kerne-

---

<sup>1</sup> Bl.a. tidligere finansminister Thor Petersen, der kaldte ordningen ”rendyrket socialisme”.

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

ydelsen. Kommunen skal dog under alle omstændigheder betale friplads og søskenderabat i forhold til madordningen.

- at forældreandelen i daginstitutioner på ny fastsættes til maksimalt 25 pct. af driftsudgifterne. Ved beregning af driftsudgifterne indgår frokostordningen ikke, med mindre kommunen har besluttet, at frokost skal være en del af kerneydelsen.
- at den enkelte institution kan beslutte, at den ikke vil være med i frokostordningen. Beslutningen træffes enten af forældrebestyrelsen eller ved afstemning blandt forældrene. Beslutningen kan enten gælde for alle børn eller – hvis det er en aldersintegreret institution – for børn fra en bestemt aldersgruppe.
- at kommunerne har fået frist til 1. august 2011 til at få frokostordningerne på plads.

## 3. Kommunernes beslutninger vedr. madordninger

Bureau 2000 har kortlagt de kommunale beslutninger omkring madordninger i forbindelse med kommunerundersøgelsen 2011.

### 3.1. Finansiering

Der er fire kommuner, som har besluttet, at lade frokostmåltidet være en del af kerneydelsen for alle børn. De fire kommuner er:

Gladsaxe  
Albertslund  
Herlev  
Læsø

Yderligere 24 kommuner har besluttet at lade kosten være en del af kerneydelsen for *vuggestuebørnene*. De 24 kommuner er:

Glostrup  
Hvidovre  
Høje-Taastrup  
Rødovre  
Ishøj  
Tårnby  
Vallensbæk  
Frederikssund  
Greve  
Halsnæs  
Lejre  
Sønderborg  
Tønder  
Esbjerg  
Varde  
Horsens  
Kolding  
Randers  
Ikast-Brande  
Skive  
Brønderslev  
Frederikshavn  
Mariagerfjord  
Jammerbugt

De kommuner, hvor maden er en del af kerneydelsen for vuggestuebørnene, omfatter 20,8 pct. af de indskrevne 0-2 årige.

Endelig er der 8 kommuner (med 23,4 pct. af de indskrevne vuggestuebørn), hvor kommunen yder tilskud til madordningen.

### 3.2. Tilberedning og ikrafttræden

Tabel 3.1. viser, hvordan tilberedningen ventes at ske, hvis ellers madordningen bliver til noget i den pågældende kommune.

**Tabel 3.1. Kommuner og børn fordelt efter valg af tilberedningsmetode.**

	Antal kommuner	Pct. af 0-5 årige i pasning i disse kommuner
Tilberedes i institutionen	28	27
Privat leverandør	11	8
Fælles kommunal leverandør	7	5
Forskelligt	26	22
Uopklaret/uoplyst	26	38
I alt	98	100

13 kommuner oplyser, at de har en målsætning om økologi. 44 svarer nej her til, mens 41 er uoplyste/ved ikke. Kun 8 kommuner har en egentlig kontrolfunktion i forhold til smag og kvalitet.

Tabel 3.2. viser, hvornår madordningen træder i kraft.

**Tabel 3.2. Kommuner og børn fordelt efter tidspunkt for madordningens ikrafttræden**

	Antal kommuner	Pct. af 0-5 årige i pasning i disse kommuner
Er indført	26	39
1.januar 2011	27	24
Foråret 2011	4	4
1.august 2011	36	29
Uoplyst	5	4
I alt	98	100

Det skal understreges, at tabellen også medtager kommuner, hvor madordningen aldrig bliver til noget, fordi alle institutioner har fravalgt ordningen. I disse tilfælde viser tabellen, hvornår madordningen *ville være trådt i kraft*, hvis ikke institutionerne havde sagt nej.

Tilsvarende viser kolonnen med andel af børn, der bor i kommunerne, hvor stor en andel af *alle børn i institutionspasning*, der bor i kommunen, ikke hvor mange af dem, der faktisk nyder glæde af madordningen.



### 3.3. Afstemninger i kommunerne

I begyndelsen af 2011 forelå der afstemningsresultater fra 82 kommuner ud af de 94, hvor en afstemning kan komme på tale (hvis frokosten er en del af kerneydelsen skal der ikke stemmes). En del af de resterende kommuner gennemfører afstemninger i løbet af 2011. I de 82 kommuner er der 33 pct. af institutionerne, der har sagt ja til frokostordningen. Den samlede deltagelse i madordningerne bliver dog væsentligt højere.

Ved afslutningen af nærværende rapport var der således ikke noget resultat fra Københavns kommune, som huser 498 institutioner for småbørn – eller 11 pct. af institutionerne i hele landet. Her er der i den institutionsrundspørge, som omtales nærmere i det følgende 85 pct., der ønsker fortsat madordning (2 pct. ønsker mad til vuggestuebørn)<sup>2</sup>. Hertil kommer de fire kommuner, hvor frokosten er en del af kerneydelsen.

Endelig skal det understreges, at forældrene som hovedregel kun har taget stilling for en 2-årig periode (enkelte steder kun ét år). Deltagelsen i madordninger vil kunne ændre sig, efterhånden som ordningerne bliver bedre kendt.

**Tabel 3.3. Deltagelse i madordningerne pr. nytår 2011 i de 16 største kommuner<sup>3</sup>**

Kommune	Pct. af institutionerne, der deltager i madordningerne
København	85
Århus	64
Aalborg	29
Odense	3
Vejle	89
Esbjerg	2
Silkeborg	83
Viborg	20
Randers	4
Kolding	4
Horsens	63
Herning	22
Roskilde	86
Frederiksberg	80
Næstved	2
Slagelse	0

<sup>2</sup> Der er svar fra 149 institutioner i København

<sup>3</sup> Tallene kan opgøre lidt forskelligt. I ovenstående opgørelse er nogle institutioner, hvor afstemningen er sket særskilt i vuggestue- og børnehaveafdelingen, talt som to institutioner. I nogle kommuner har kun en del af institutionerne deltaget i afstemningen.

## **MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011**

Det er påfaldende, at forældrene har valgt meget forskelligt fra kommune til kommune. Tabel 3.3. viser tilslutningen til madordningerne pr. nytår 2011 i de 16 største kommuner (målt efter antal børnehavebørn).

De store forskelle kommunerne imellem, som tabellen viser, kan kun forklares ved, at forældrene i den enkelte kommune har haft vidt forskellige tilbud at skulle tage stilling til. Dette er nærmere belyst i institutionsrundspørgen.

## 4. Rundspørge til institutionerne

I de fleste daginstitutioner for småbørn har der i slutningen af 2010 været truffet beslutning om, hvorvidt man vil være med i frokostordningen eller ej. For at vurdere grundlaget for de beslutninger, der er truffet, har Bureau 2000 gennemført en rundspørge til alle institutioner for børn under skolealderen.<sup>4</sup>

### 4.1. Rammerne for madlavning

*Vi synes vi har den bedste madordning, man kan forestille sig. Super lækker, varieret og næsten økologisk mad. Så her dufter af nybagt brød og lækker mad. Det er skønt*

*Kommentar fra institutionsleder*

Tabel 4.1. viser, hvilke køkkenfaciliteter, der i dag er i de forskellige institutionstyper.

**Tabel 3.1. Køkkenfaciliteter i dag i forskellige institutionstyper**

	Et produktionskøkken	Et anretterkøkken	Intet køkken	I alt
	Pct. af institutioner			
Vuggestuer	83,8	13,6	2,6	100
Børnehaver	26	61,4	12,5	100
Int. Inst.	60,2	36,5	3,3	100
I alt	48	45	7	100

Det ses, at vuggestuer og – i nogen grad – integrerede institutioner sædvanligvis har produktionskøkkener. Børnehaverne har derimod som regel kun anretterkøkkener.

9 pct. af institutionerne har i forbindelse med de nye madordninger fået indrettet produktionskøkkenet.

6 pct. har fået anretterkøkkenet.

13 pct. har fået en væsentlig renovering af køkkenfaciliteter.

De sidste 72 pct. har ikke fået renoveret køkkenet.

Tabel 4.2. viser, hvor meget køkkenpersonale, der er ansat.

<sup>4</sup> Eller rettere institutioner, som Bureau 2000 har e-mail adresse på, jf. metodefasnittet.

**Tabel 4.2. Køkkenpersonale i dag i forskellige institutionstyper**

	Pct. af institutioner, der har køkkenpersonale	Gennemsnitligt ugentligt timetal pr. institution, der har køkkenpersonale
Vuggestuer	85,1	31,3
Børnehaver	16	27
Int. Inst.	61,9	34
I alt	44,5	32,6

Det kan skønnes, at det samlede køkkenpersonale i daginstitutionerne udgør 1700-1800 fuldtidspersoner. Heri er indregnet ekstraordinært ansatte.

68 pct. af de institutioner, der i dag giver frokost (til alle børn eller til vuggestuebørnene) har en målsætning om økologi. Typisk er der en målsætning om 75 pct. økologiske råvarer, men nogle steder er den højere, andre steder lavere.

## 4.2. Forældrenes beslutning

*Vi har i 12 år leveret mad til både vuggestue og børnehavebørn, og det er en integreret del af vores handleplaner og årsplaner. Sund kost og gode kropslige aktiviteter, gør at børnene bliver inspireret til en sund livsstil, rent sprog, socialisering, og venskabsmæssigt er det rigtig godt. De store børn sidder som regel 1 time og spiser snakker og hygger. Der er utrolig mange pædagogiske tiltag, man kan lave med børn omkring mad, både når det skal laves og når der skal sanses.*

*Kommentar fra institutionsleder*

For 49,2 pct. af institutionerne er beslutningen truffet ved en afstemning i forældrebestyrelsen.

I 33,7 pct. af institutionerne har alle forældre deltaget i en afstemning

I 7,5 pct. har der været afstemning – men kun blandt forældre til børnehavebørn

I 9,5 pct. af institutionerne har der ikke været stemt, hverken i bestyrelsen eller i forældregruppen, fx fordi maden er en del af kerneydelsen.

Det mest almindelige er således, at forældrebestyrelsen har påtaget sig ansvaret for beslutningen. Det gælder navnlig i integrerede institutioner, hvor forældre til vuggestuebørn og forældre til børnehavebørn kan tænkes at have forskellig holdning.

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

Tabel 4.3. viser, hvilken beslutning forældrene har truffet omkring madordningen.

I tabellen er anvendt følgende inddeling, som går igen i rapporten:

- 1) Institutioner, hvor maden er en del af "kerneydelsen" og indgår i det normale driftsbudget. Her har forældrene ikke skullet tage stilling
- 2) Institutioner, hvor der er foretaget en afstemning i forældrebestyrelsen og/eller blandt alle forældre, og hvor man har vedtaget, at alle børn skal have mad fremover
- 3) Integrerede institutioner, hvor der er foretaget en afstemning, og hvor man har besluttet at kun vuggestuebørnene skal have mad fremover
- 4) Integrerede institutioner, hvor der er foretaget en afstemning for at vidt angår børnehavebørnene, men kommunen har besluttet, at maden til vuggestuebørnene fortsat skal være en del af "kerneydelsen"
- 5) Institutioner, hvor en afstemning har meldt fra i forhold til madordningen fremover for alle børn.

**Tabel 4.3. Institutioner og børn fordelt efter beslutning om madordning**

	Pct. af institutioner	Pct. af børn
Maden er en del af kerneydelsen	4	3
Ved afstemning er det besluttet, at alle børn skal have mad	33	38
Ved afstemning i en integreret institution har vuggestueforældrene valgt mad, mens børnehaveforældrene har sagt nej	3	4
I en integreret institution er kosten en del af kerneydelsen, men børnehaveforældrene har sagt nej	3	3
Alle har sagt nej ved afstemning	52	47
Uafklaret	5	4
I alt	100	100

Tabel 3.4 viser resultaterne fordelt på aldersgrupper.

Det ses, at 52 pct. af institutionerne fremover vil være uden madordning. 43 pct. vil have madordning i et eller andet omfang, mens de sidste 5 pct. er uafklaret.

Tabel 4.4. viser resultaterne, hvis vi ser på aldersgrupper.

**Tabel 4.4. Vuggestue- og børnehavebørn fordelt efter beslutning om madordning**

	Pct. af vuggestuebørn	Pct. af børnehavebørn
Maden er en del af kerneydelsen	11	2
Ved afstemning er det besluttet, at børnene skal have mad	60	34
Ingen kost fremover	25	60
Uafklaret	4	4
I alt	100	100

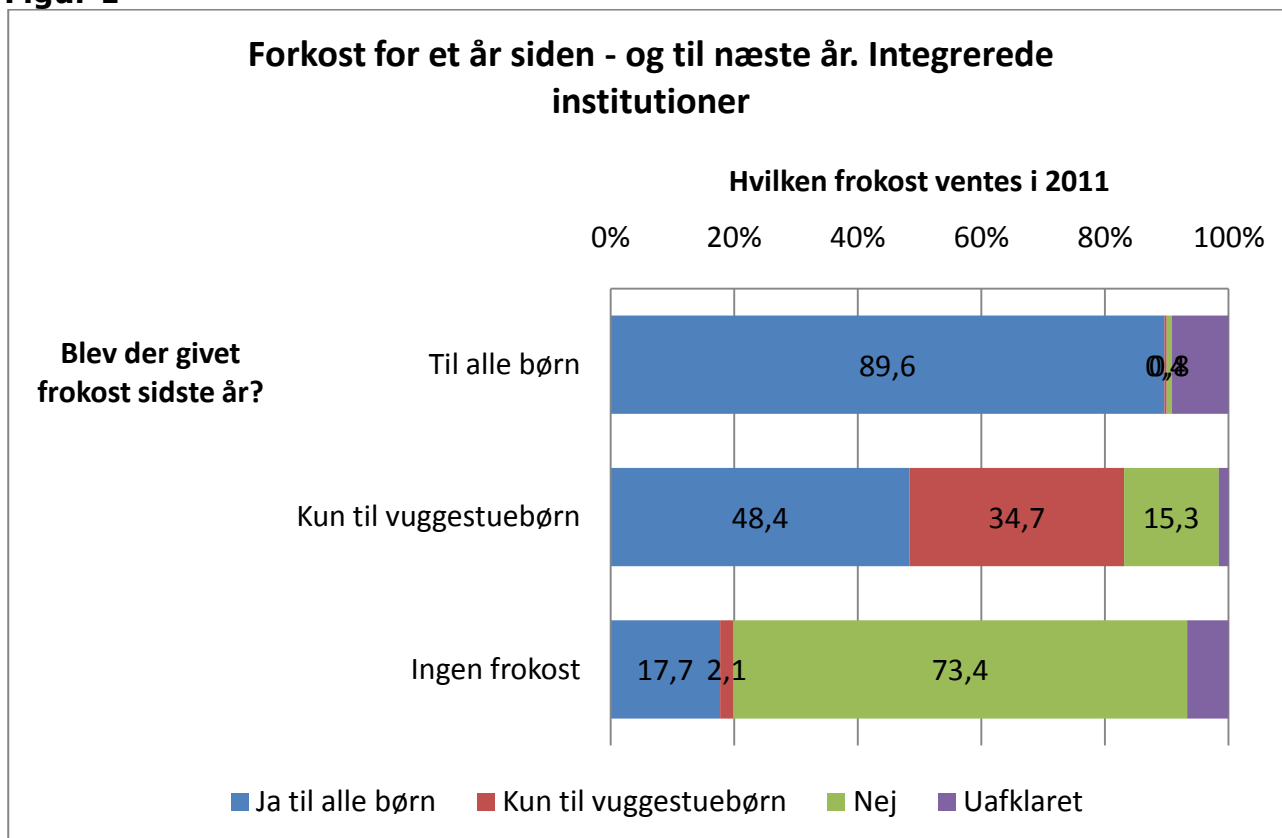
Det ses, at næsten  $\frac{3}{4}$  af vuggestuebørnene kan ventes at få kost fremover. Derimod vil det kun gælde for godt  $\frac{1}{3}$  af børnehavebørnene.

Ser vi nu på, hvorvidt beslutningen blandt forældrene har *ændret* kostforplejningen i institutionerne, kan vi for *vuggestuerne* se, at madordningen fastholdes i 98 pct. af de vuggestuer, der havde mad for et år siden (de sidste 2 pct. er uafklaret). I de vuggestuer, der ikke havde mad for et år siden, vil ca. 23 pct. indføre en madordning.

Ser vi på børnehaverne fastholder knap halvdelen af de institutioner, der havde mad for et år siden, at børnene fortsat skal have mad. Derimod er der kun 13 pct. af de institutioner, der ikke havde mad for et år siden, som nu vælger en madordning.

Endelig viser Figur 6, hvordan kostforplejningen i *integrerede institutioner* var sidste år, og hvordan institutionerne venter den vil være i 2011.

Figur 1



Figuren viser følgende billede:

- I integrerede institutioner, som tilbød kost til alle børn sidste år, har man langt de fleste steder fastholdt kosten.
- I integrerede institutioner, hvor man kun gav mad til vuggestuebørn for et år siden, fastholder man denne praksis eller har valgt kost til alle børn.
- I integrerede institutioner, hvor der ikke var mad til nogen grupper for et år siden, fortsætter denne linje i 5/6 af institutionerne. Ca. 1/6 har dog besluttet at der skal indføres mad for vuggestuebørnene.

Det samlede billede er således:

- Blandt børn i vuggestuealderen fastholdes madordninger, hvor man har den i forvejen og nogle få er kommet til
- Hvis børnehavebørnene i forvejen får mad, ønsker forældre i aldersintegrerede institutioner typisk at bevare maden, mens ca. havdelen af børnene i de "egentlige" børnehaver gerne vil stoppe.
- Hvis børnehavebørnene ikke har fået mad tidligere, er der forholdsvis få, der vælger den til.

Blandt de institutioner, der ikke venter en kommunal madordning i 2011, er der knap 2 pct., hvor lederen forventer at man vil forsøge at anvende den nye lovs muligheder for, at indføre en forældrearrangeret madordning.

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

Endelig skal det bemærkes, at institutionerne har mulighed for at vælge om i forhold til deltagelse i madordningen. De fleste steder dog først ved udgangen af 2012. Men som en institutionsleder skriver:

*Randers kommune står overfor en omstrukturering på daginstitutionsområdet, derfor er der fra forældrebestyrelsens side foreløbig takket nej til en madordning. Vi er dog indstillet på at tage den op til ny overvejelse når den endelige struktur og konsekvenserne af denne er kendt.*

### 4.3. Hvad har forældrene stemt om

*Frokostordningen vil kræve store ombygninger. Da der ikke er lagt op til dækning af ekstra personale og kurser, ser jeg det som en alt for stor ekstraopgave. De madpakker forældrene giver børnene med er overvejende bedre, end frokosttilbuddet vil kunne være. En ordentlig frokostordning, især for vuggestuebørnene ville være rigtig godt, hvis bare faciliteter og økonomien fulgte med.*

*Kommentar fra institutionsleder*

Det er nærliggende at antage, at mange forhold har indgået i overvejelserne hos forældrene/forældrebestyrelserne, før de har taget stilling til madordningen. Pris, kvalitet og personalets holdning er nogle vigtige parametre.

Ser vi på den merpris, forældrene har skullet betale, fremgår nogle gennemsnitstal af Tabel 4.5.<sup>5</sup>

**Tabel 4.5. Gennemsnitlig merpris for frokost i institutioner, hvor forældrene har valgt maden til eller fra.**

	Årlig gennemsnitspris for vuggestuebørn	Årlig gennemsnitspris for børnehavebørn
	Kr. pr. år	
Institutioner, hvor maden er fravalgt	5644	5682
Institutioner der har sagt ja til mad	5704	5607
Alle institutioner	5717	5633

Det ses, at prisen kun er en anelse højere i institutioner, hvor forældrene har sagt nej, end i institutioner, hvor de har sagt ja. Prisen synes således kun at spille en forholdsvis lille rolle.

Prisen må naturligvis anskues i sammenhæng med, hvad man får for pengene. Dette afhænger igen af, om kommunen yder tilskud til frokostordningen, eller om forældrebetalingen skal dække hele udgiften. I institutioner, hvor der har været stemt, og hvor der er sagt ja til mad til alle børn, er der 37 pct. der får

<sup>5</sup> Tabellen omfatter ikke institutioner, hvor maden er en del af kerneydelsen for den pågældende aldersgruppe. Her har der jo ikke skullet stemmes.



tilskud fra kommunen. I institutioner, hvor der er sagt nej ved afstemning, er der kun 21,3 pct., hvor kommunen giver tilskud til maden. Det kommunale tilskud spiller således en rolle, men blandt de institutioner, som har valgt en madordning for alle børn, er der dog alligevel et flertal, hvor man har sagt ja til ordningen, selv om man skal dække den fulde udgift.

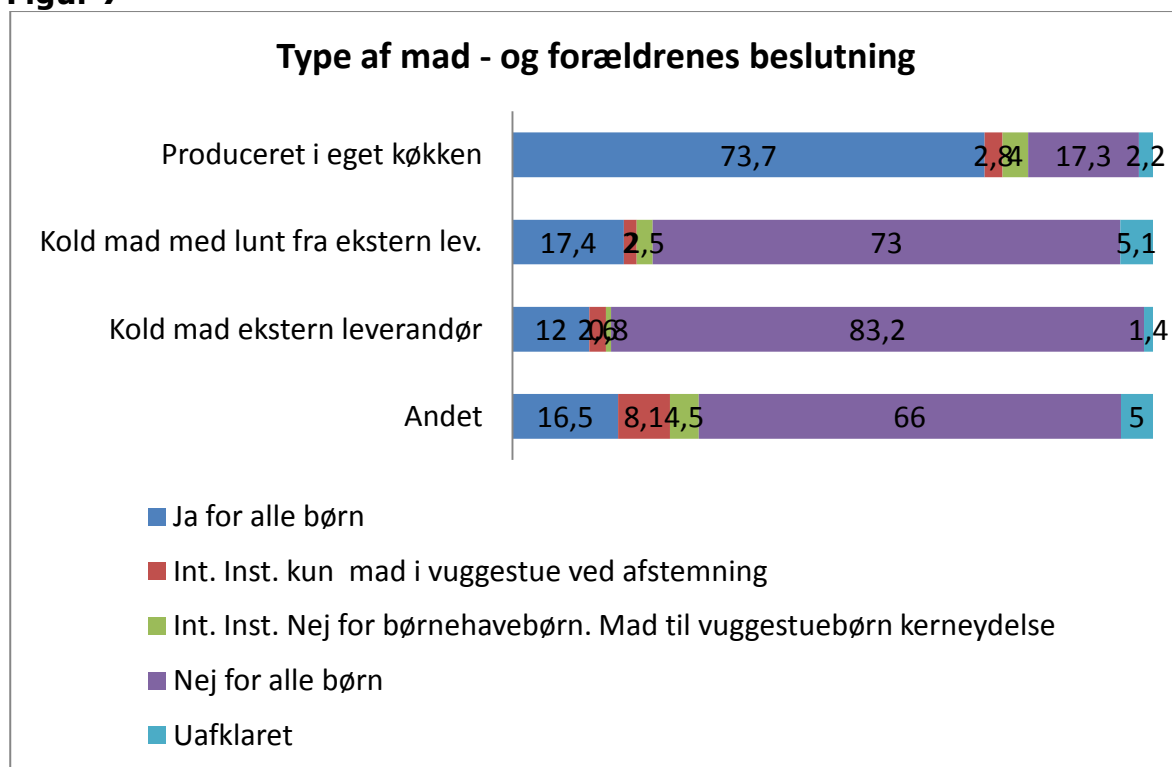
#### 4.4. Forældrenes beslutning – og kvaliteten

*Som jeg kan se det var der 3 årsager til at madordningen blev nedstemt. Den ene var prisen, den anden protest mod den måde ordningen er blevet indført på, bla. at man som forældre skulle fravælge og derfor sagde ja, hvis man ikke stemte. Den 3. årsag er at de kommunale politikere valgte at fjerne formiddags-og eftermiddagsmaden, som børnene så selv skal have med eller selv sørge for i en forældrearrangeret ordning. I stedet for valgte man, at der skal tilbydes morgenmad. Så fra 1. januar 2011 skal alle børn have mad med til hele dagen.*

*Kommentar fra institutionsleder*

Ser vi på *kvaliteten* er der en markant forskel i de tilbud, der har ført til et ja fra forældrene, og de tilbud, der har ført til et nej. Dette fremgår af Figur 7.<sup>6</sup>

Figur 7

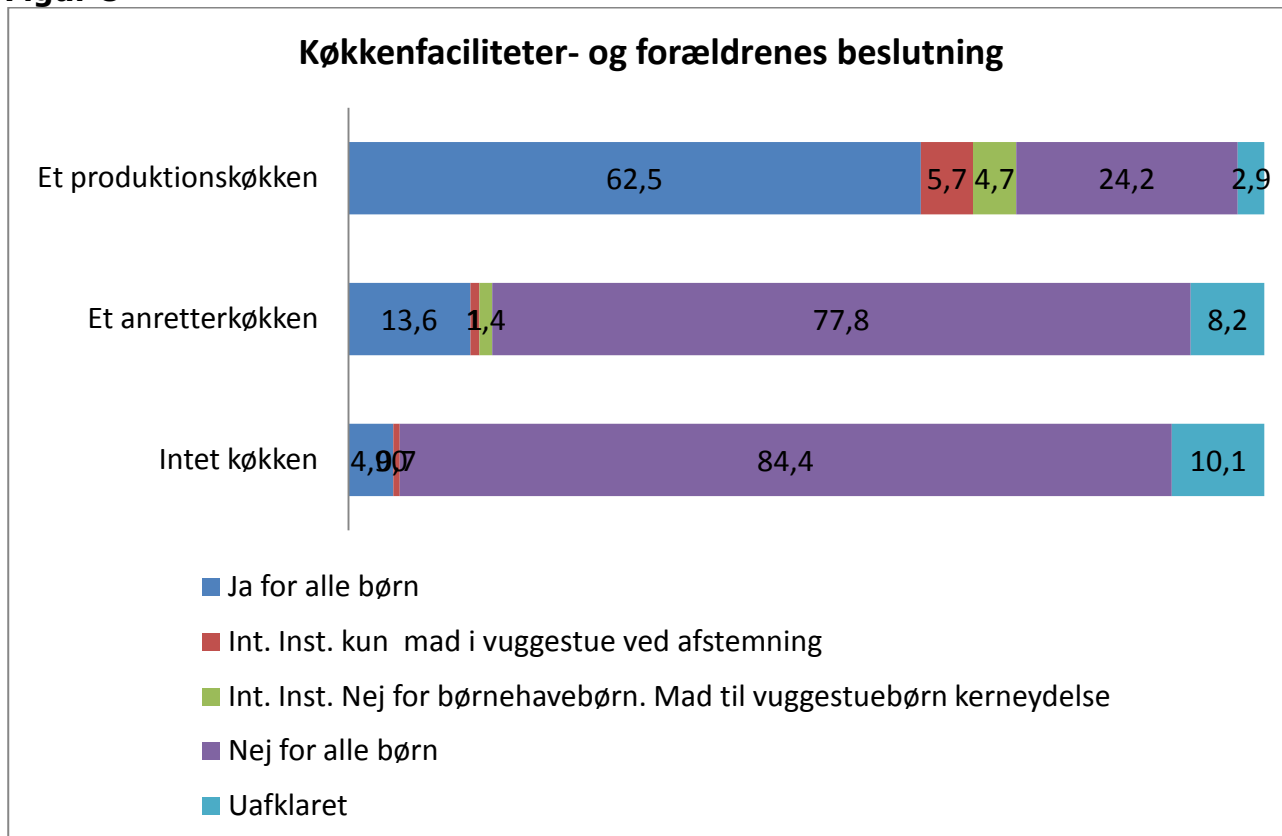


<sup>6</sup> Figuren medtager ikke institutioner, hvor maden er en del af kerneydelsen for alle institutionens børn. Her har der jo ikke skullet stemmes.

Det ses, at der er en éntydig sammenhæng mellem kvaliteten af det tilbud, forældrene har fået, og deres ønske om en madordning fremover. Hvis frokosten er produceret i eget køkken, siger det overvejende flertal ja. Ellers er holdningen nej.

Dette mønster afspejler sig også, hvis vi ser på sammenhængen mellem forældrenes beslutning, og hvilken type køkken, institutionen råder over, jf. Figur 8.<sup>7</sup>

Figur 8



Endelig kan det nævnes, at 70 pct. af forældrene har sagt nej for alle børn ved afstemning i de institutioner, hvor man *ikke* har en målsætning om økologi. I de institutioner, hvor man *har* en økologisk målsætning, er den tilsvarende andel 35 pct.

I de institutioner, hvor man *ikke* har eget køkkenpersonale, og hvor forældrebestyrelsen har skullet tage stilling, har 83 pct. valgt madordningen fra for alle børn. I de institutioner, hvor man *har* eget køkkenpersonale, er andelen 18 pct.

<sup>7</sup> I figuren er institutioner, der både har produktions- og anretterkøkken, henregnet til institutioner med produktionskøkken. Institutioner, hvor maden er en del af kerneydelsen, er ikke medtaget.

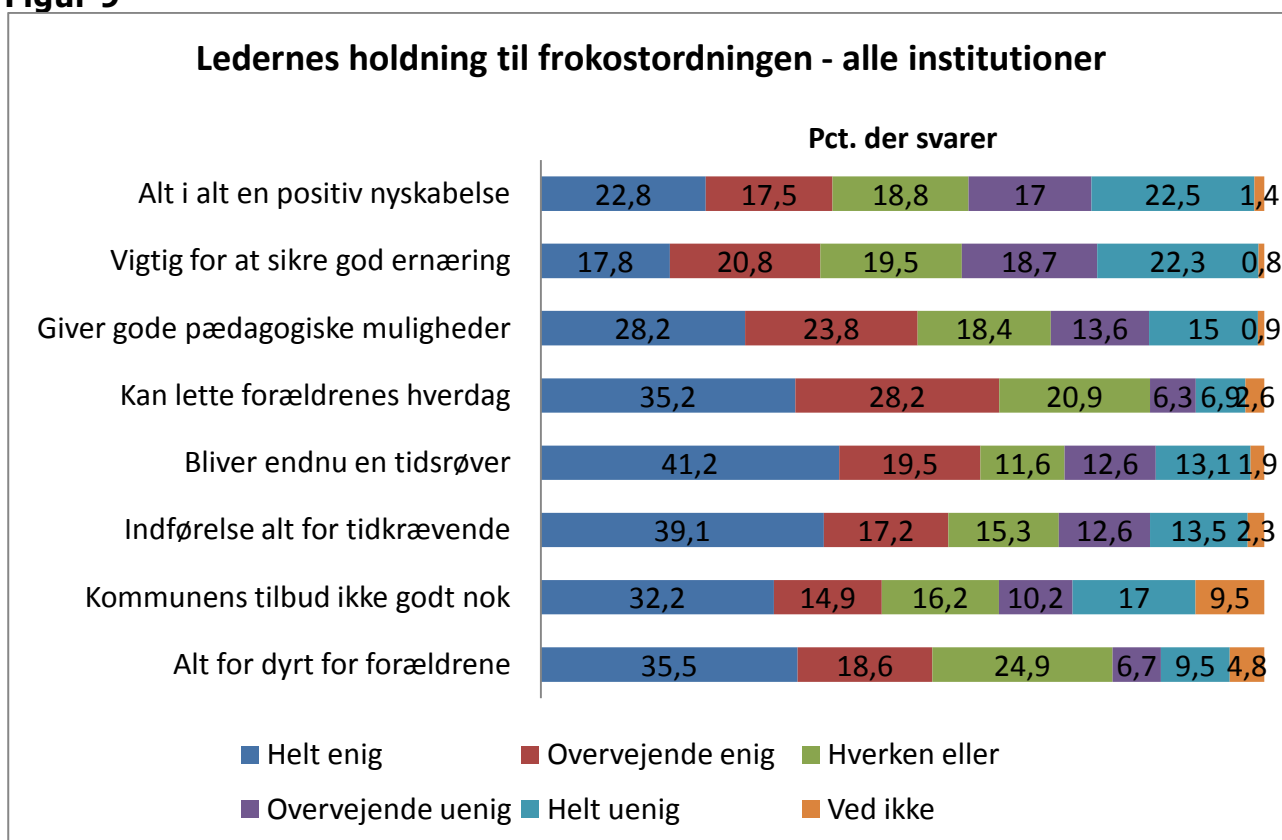
## 4.5. Forældrenes beslutning – og personalets holdning

Personalets holdning til frokostordningen er belyst ved, at lederne er blevet bedt om at angive, hvor enige/uenige de er i følgende udsagn:

- *Frokostordningen er alt i alt en positiv nyskabelse*
- *Frokostordningen er vigtig for at sikre alle børn en god ernæring*
- *Frokostordningen giver gode pædagogiske muligheder, eksempelvis i forhold til socialt fællesskab og læring*
- *Frokostordningen kan lette forældrenes hverdag*
- *Vi har i forvejen sparsom tid til pædagogisk arbejde. Her bliver frokostordningen endnu en "tidsrøver"*
- *Indførelse af frokostordningen, hygiejnekrav mv. er en alt for tidkrævende opgave for institutionen (fx fordi den sker samtidig med en række andre tiltag)*
- *Den frokostordning kommunen tilbyder er ikke god nok*
- *Frokostordningen er for dyr for forældre*

Figur 9 viser, hvordan svarfordelingen er for *alle* ledere.

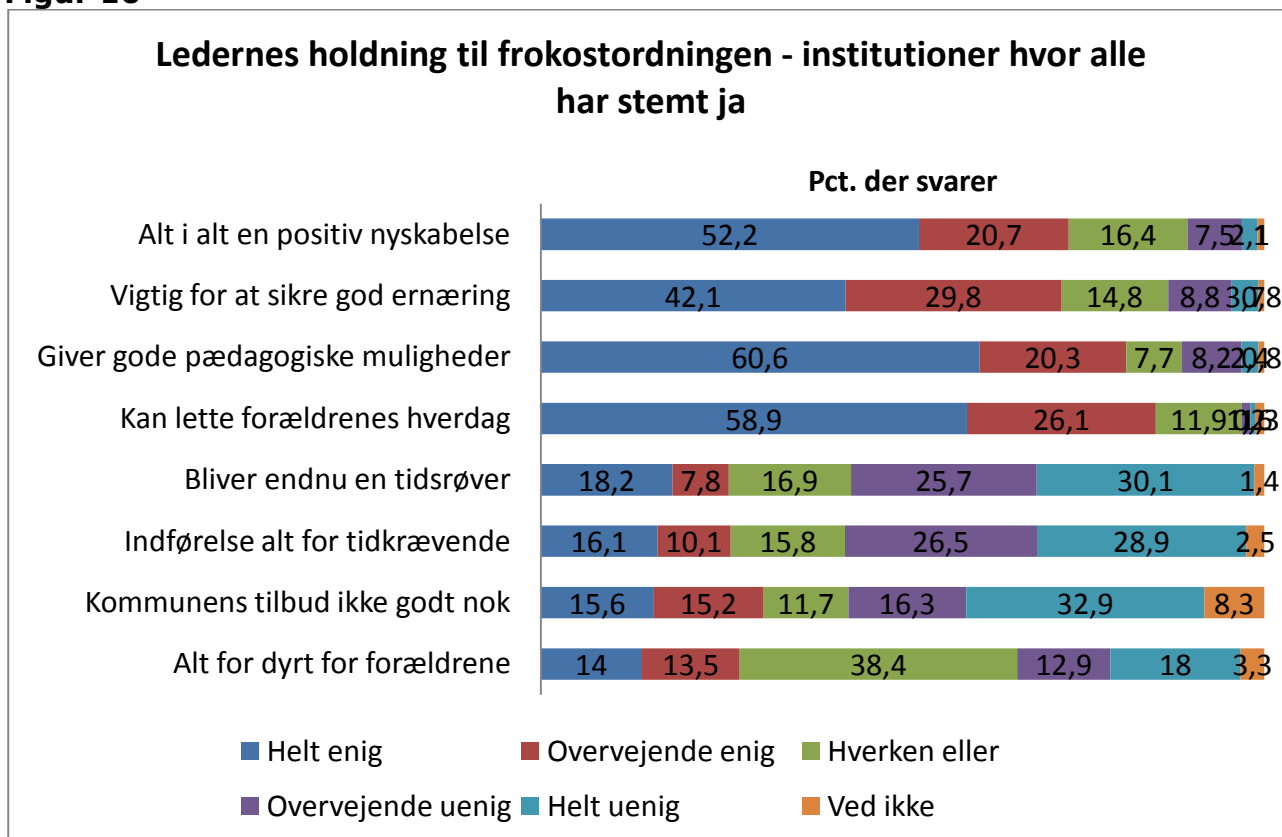
**Figur 9**



## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

Figur 10 viser svarfordelingen blandt lederne i de institutioner, der ved afstemning har besluttet at alle børn skal omfattes af frokostordningen.

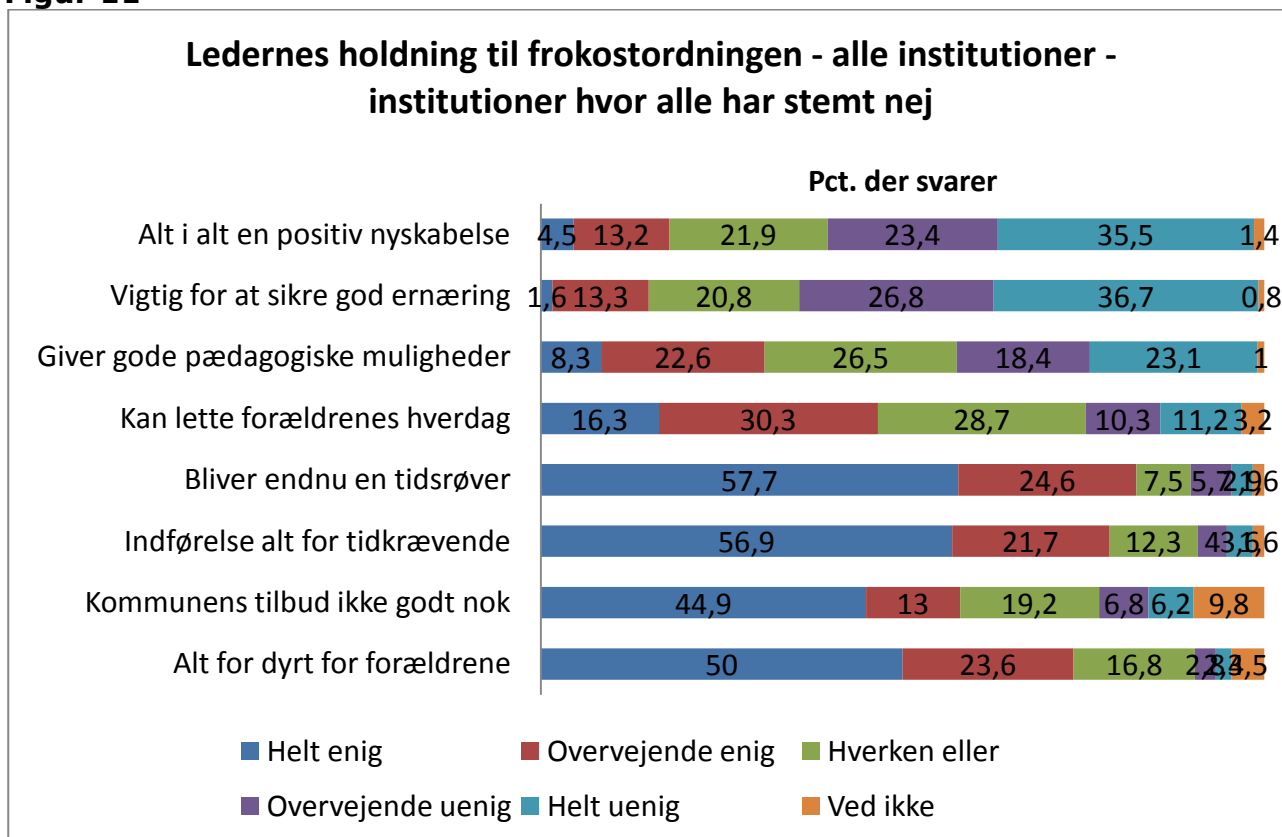
**Figur 10**



## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

Figur 11 viser svarfordelingen blandt lederne i de institutioner, der har besluttet, at ingen børn skal omfattes af madordningen.

**Figur 11**



Sammenholder man Figur 11 og Figur 12, kan man se at holdningen til madordningen blandt lederne er langt mere positiv i institutioner, der har valgt frokostordningen til, end i institutioner, der har valgt den fra. Eksempelvis mener 82 pct. af lederne i "nej-institutionerne", at frokostordningen er en tidsrøver, og at indførelsen er alt for tidkrævende. I "ja-institutionerne" er det "kun" 26 pct., der har disse holdninger.

I "ja-institutionerne" mener 81 pct. af lederne, at frokostordningen giver gode pædagogiske muligheder. I "nej-institutionerne" er det kun 31 pct.

Der er på den baggrund næppe tvivl om, at lederne og det øvrige personale har haft en betydelig indflydelse på, hvilket valg forældrene har truffet.

Lederne er også blevet bedt om at vurdere, hvilke af følgende forhold de mener, der har haft størst betydning for de *skeptiske* forældre:

Svarene viser, at det er ledernes vurdering, at følgende forhold har spillet størst (og omtrent lige stor) rolle for de mange nej'er:

- Ønsket om at give barnet en "personlig" madpakke
- Forældrenes merbetaling
- Kvaliteten

### 4.6. Sammenfatning

Den samlede vurdering af rundspørgen må blive, at forældrene *ikke* siger *generelt* nej til frokostordninger.

For det første ønsker den helt overvejende del af forældrene fortsat mad til vuggestuebørnene, hvis denne gruppe har haft mad i forvejen.

Når det gælder børnehavebørnene kan man konstatere, at hvis maden produceres i institutionens eget køkken, er der helt overvejende opbakning til ordningen. Det gælder især, hvis forældrene har haft lejlighed til at lære madordningen at kende, og hvis personalet bakker op om ordningen.

Hvis der omvendt er tale om mad udefra, og hvis personalets indstilling er negativ, fx fordi de frygter et merarbejde, der går ud over andre pædagogiske aktiviteter, så vælger den overvejende del af forældrene madordningen fra. Det gælder især, hvis man ikke kender ordningen i forvejen.

Derimod synes prisen ikke at spille en *afgørende* rolle.

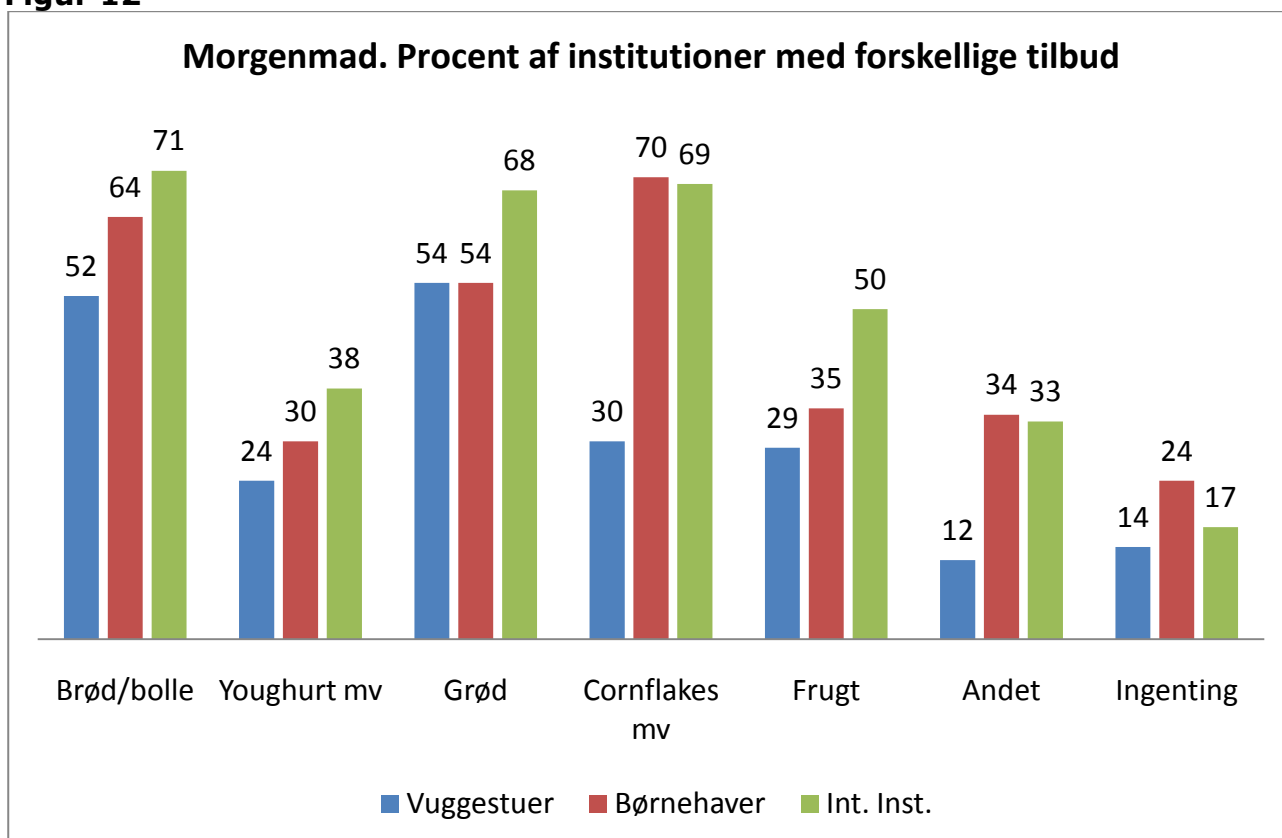
## 5. Kost ud over frokost

Den kost børnene får ud over frokost, kan dels være kost, institutionen tilbyder, dels kost, forældrene medbringer. Ser vi først på, hvad institutionen tilbyder *om morgenen* er der

- 67 pct. af institutionerne, der tilbyder brød/bolle
- 33 pct. tilbyder youghurt mv.
- 62 pct. tilbyder grød
- 67 pct. tilbyder cornflakes mv
- 43 pct. tilbyder frugt
- 32 pct. tilbyder andet
- 20 pct. tilbyder ingenting

Figur 12 viser, hvordan tilbuddene ser ud, hvis vi ser på de forskellige institutionstyper.

**Figur 12**



Ser vi dernæst på, hvad institutionen tilbyder *om formiddagen* er der

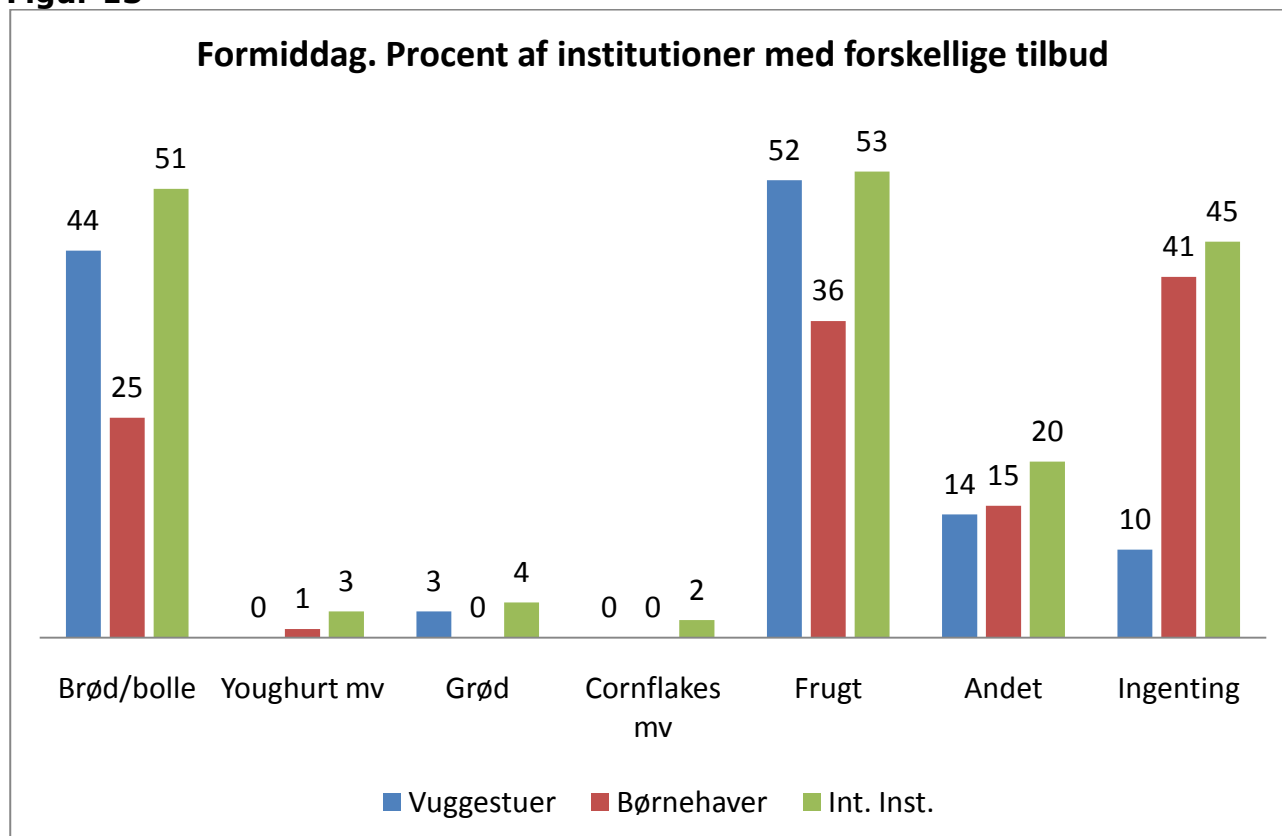
- 41 pct. af institutionerne, der tilbyder brød/bolle
- 2 pct. tilbyder youghurt mv.

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

- 2 pct. tilbyder grød
- 1 pct. tilbyder cornflakes mv
- 46 pct. tilbyder frugt
- 17 pct. tilbyder andet
- 41 pct. tilbyder ingenting

Figur 13 viser, hvordan tilbuddene ser ud, hvis vi ser på de forskellige institutionstyper.

**Figur 13**



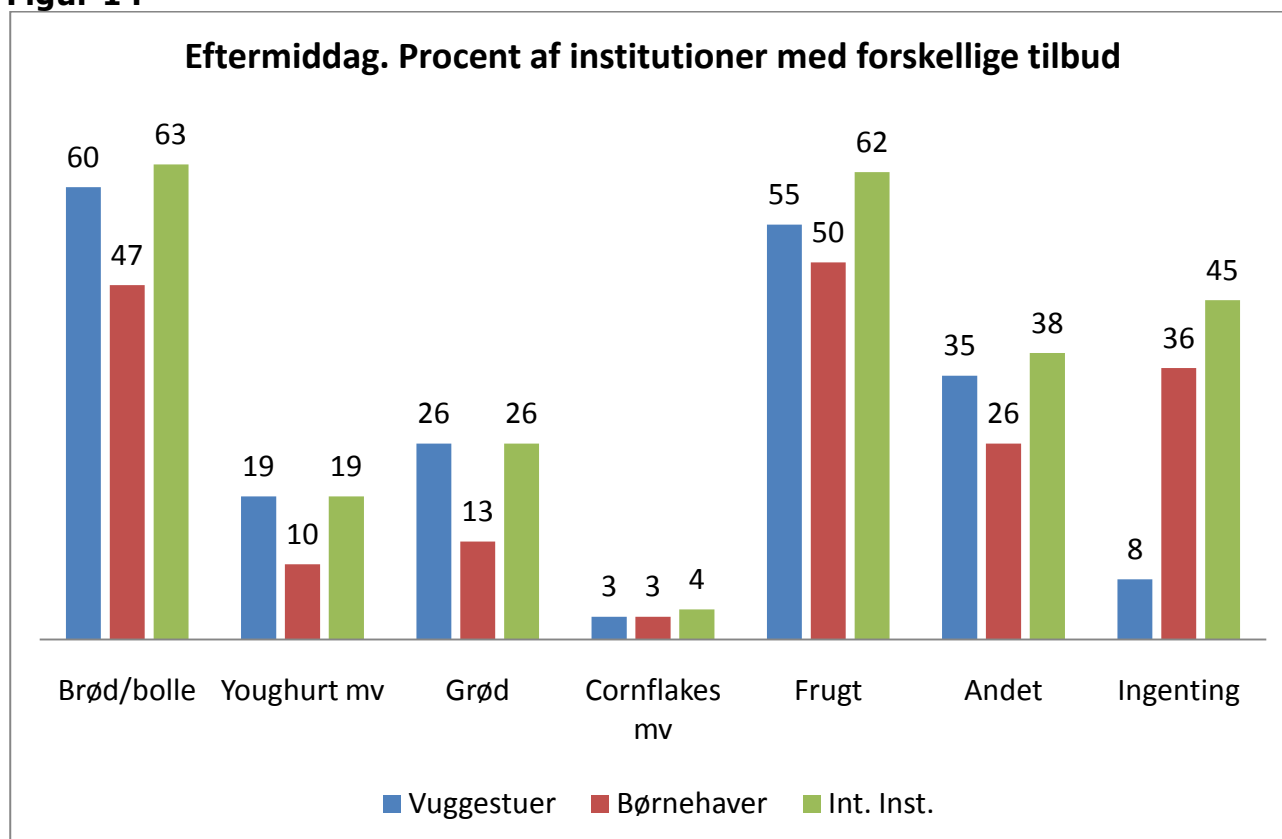
Ser vi på, hvad institutionen tilbyder *om eftermiddagen* er der

- 57 pct. af institutionerne, der tilbyder brød/bolle
- 15 pct. tilbyder yoghurt mv.
- 21 pct. tilbyder grød
- 3 pct. tilbyder cornflakes mv
- 57 pct. tilbyder frugt
- 33 pct. tilbyder andet
- 39 pct. tilbyder ingenting



Figur 14 viser, hvordan tilbuddene ser ud, hvis vi ser på de forskellige institutionstyper.

**Figur 14**

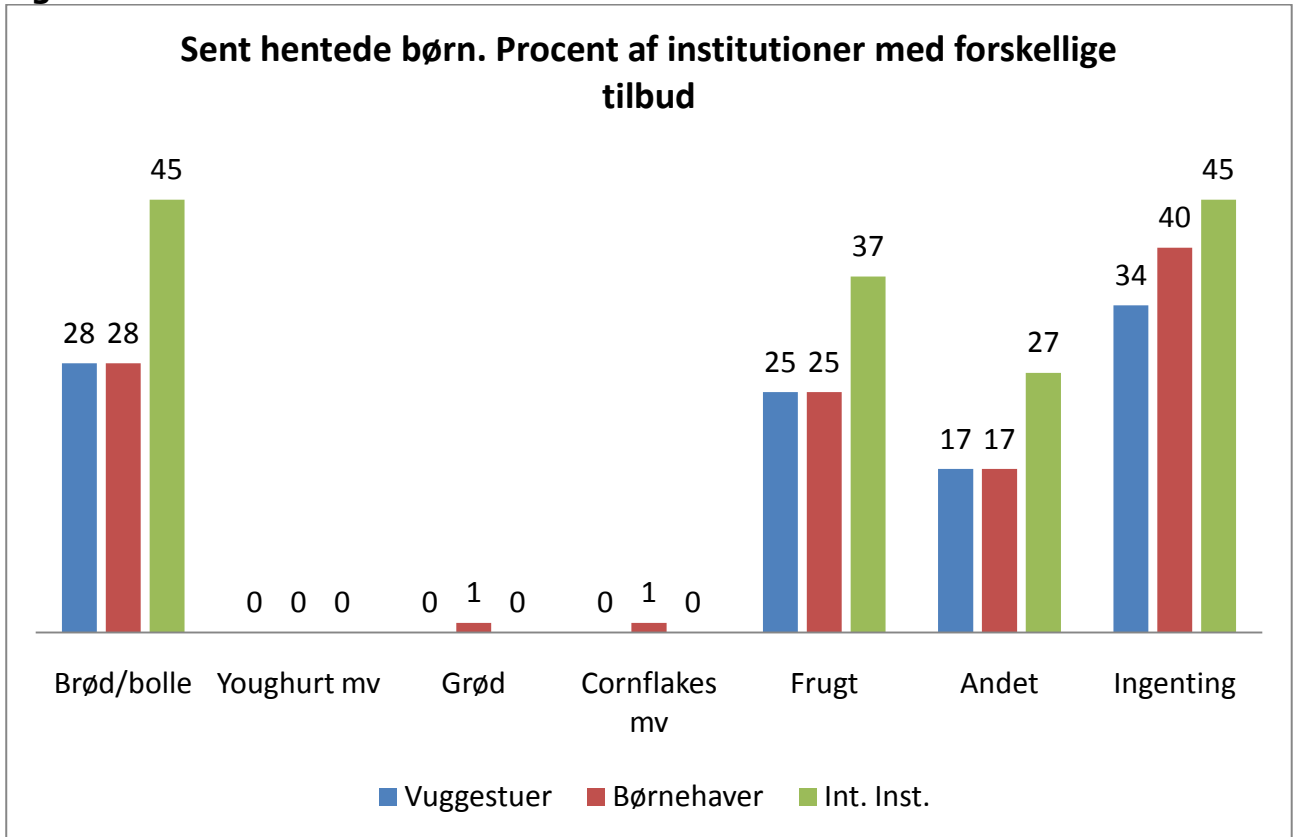


Ser vi endelig på, hvad institutionen tilbyder *de sent hentede børn* er der

- 37 pct. af institutionerne, der tilbyder brød/bolle
- 0 pct. tilbyder yoghurt, grød eller cornflakes
- 31 pct. tilbyder frugt
- 22 pct. tilbyder andet
- 42 pct. tilbyder ingenting

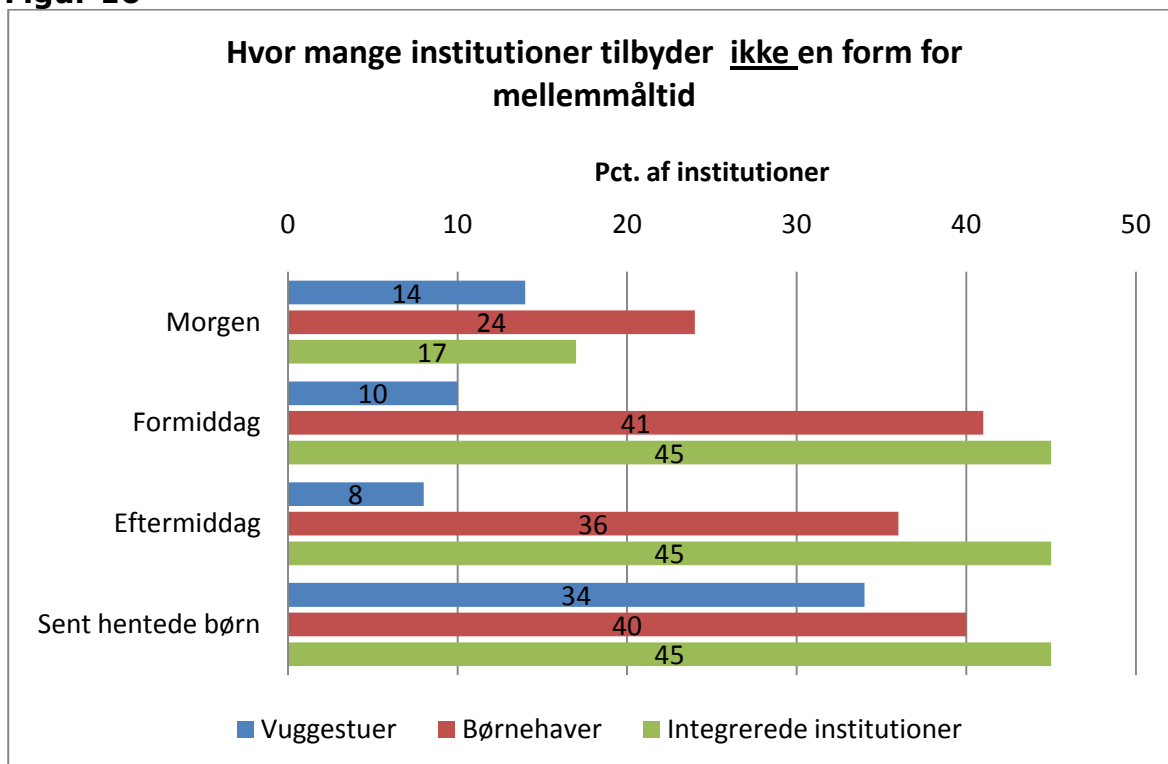
Figur 15 viser, hvordan tilbuddene ser ud, hvis vi ser på de forskellige institutionstyper.

Figur 15



Det mest bemærkelsesværdige er måske, at der er en stor gruppe institutioner, hvor man *ikke* tilbyder mellemmåltider. Dette fremgår af Figur 16.

Figur 16



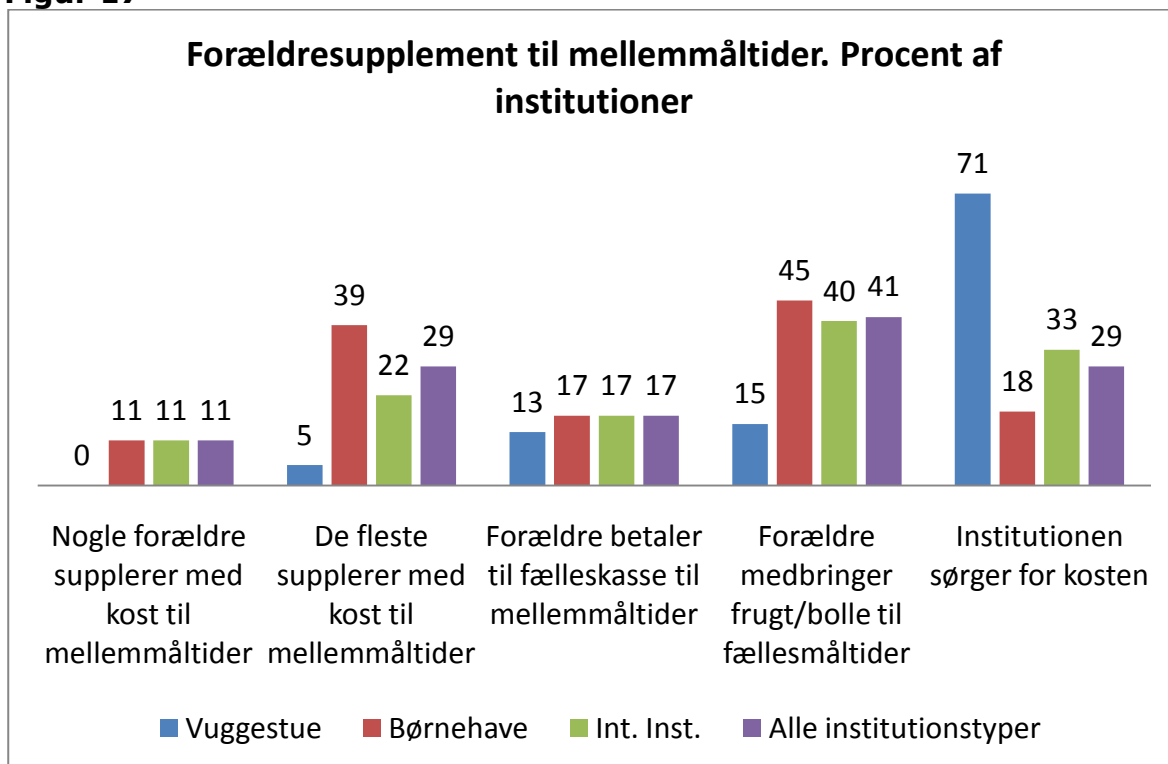
Det ses, at der er mange institutioner, der ikke tilbyder mellemmåltider. Når det gælder sent hentede børn, er der som nævnt 42 pct. der ikke tilbyder noget.

Dette peger i retning af, at det "sunde frokostmåltid" under alle omstændigheder kun er en del-løsning i forhold til kostforplejningen i institutionerne.

På den baggrund er der mange institutioner, hvor forældrene selv supplerer forplejningen, enten individuelt eller som en kollektiv ordning (også ud over en eventuel madpakke).

Resultaterne af rundspørgen på dette punkt fremgår Figur 17. Det bemærkes, at en institution kan have markeret flere muligheder, fx hvis der både er et individuelt og et kollektivt supplement.

Figur 17



Det ses, at vuggestuerne som hovedregel sørger for kostforplejningen hele dagen. For de øvrige institutioner supplerer forældrene på en eller anden måde de fleste steder, mange steder ved kollektive ordninger.<sup>8</sup>

<sup>8</sup> Tallene summer ikke til 100, da nogle forældre fx godt kan bidrage både individuelt og kollektivt.

## 6. Kommentarer

Ca. ¼ af institutionslederne har besluttet muligheden for at give nærmere kommentarer om madordningerne. I det følgende gengives et karakteristisk udpluk heraf. Vi har valgt at medtage ca. ¼ af kommentarerne og lade dem tale for sig selv.

### **Institutioner, hvor maden er en del af kerneydelsen:**

*Det er en ren kommunal udgift - forældrene har deltaget i en undersøgelse tidligere hvor 90 % var godt tilfredse.*

*Madordningen som startede 01.09.09 i Gladsaxe kommune, er forældre rigtig glade for madordning. Men kommunen har også gjort et stort stykke arbejde både for forældre og institutioner. I Gladsaxe er mad en del af det vi tilbyder i daginstitutionen.*

### **Institutioner, hvor alle har sagt ja ved afstemning:**

*Hvor ville det være fint hvis Danmark kom på linje med eksempelvis Sverige, hvor det er helt naturligt, at der er mad til børnene i børnehaver og skoler.*

*Forældrene i bestyrelsen har udarbejdet et meget godt spørgeskema, som belyser madordningen på en god måde med fordele og ulemper. Endvidere udarbejdede vi en brugerundersøgelse i sommer, så vi havde et pejlemærke på, hvor forældrene stod.*

*Vi er rigtig glade for madordningen! - og har fra første færd budt den velkommen. Økonomien er bare ikke god nok! Der er ikke medregnet vikarmidler v/ ferie og sygdom. Det er under ingen omstændigheder rimeligt, da vi - end ikke i en nødsituation - må ikke beforældre medbringe madpakke. Derved kommer det til at gå ud over de børnerelaterede vikarmidler.*

*Generelt er økonomien i madordningen for dårlig! De økologiske varer er ekstra dyre, og det gør det svært at holde budgettet!*

*Det er rigtig ærgerligt, at man ikke sørger for bedre økonomiske vilkår, - for det er et super godt initiativ!*

*Jeg synes der ligger en stor beslutning hos bestyrelsen/forældrene ved frokostvalget og synes ikke det er rimeligt, at en forældrebestyrelse har kompetence til at "opsige" køkkenpersonalet. Hvad ville der ske hvis der sad forældre i bestyrelse, n der ikke kunne lide køkkenpersonalet??*

*Min holdning er, at det ikke burde være forældrebestyrelser, der skal beslutte noget sådant. Politikerne burde tage ansvar, og bestemme, at alle børn natur-*

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

*ligvis skal have ordentlig mad i deres daginstitution. Som det nu er, sættes mindrebemidlede forældre i en svær situation.*

*Børnehaven har haft en ekstern madordning i fire år. Alle forældre er meget begejstret for ordningen. Derfor havde vi ingen spørgeskemaundersøgelse i denne omgang. Det havde vi for et år siden.*

*Vi har desværre ikke råd til at ansætte en i køkkenet til at tage sig af det praktiske omkring madordningen. Vi har ofte personer i jobpraktik fra jobcenteret. Når de ikke er der, tager det meget af personalets tid.*

*Efter vi har fået indført madordningen, spiser/smager vores børn på alt. Er der enkelte ting de ikke bryder sig om, får de rugbrød. Vi får suppe eller grød mandag, varm mad onsdag. De tre andre dage får vi rugbrød og pålægsfade.*

*Super ordning. Ærgerligt at regeringen skiftede mening så hurtigt. Vi har brugt meget tid på ordningen. Ærgerligt at vi ikke har egenproduktion, at kommunen ikke fandt penge til den løsning vi foreslog. Vores forældre har nu haft madordningen siden januar 2010 og er blevet vældig glade for den. De var dybt bekymrede for, at ordningen skulle ophøre efter vores afstemning. Men den er blevet vedtaget enstemmigt.*

*Synes det er ærgerligt, at der kun bliver sat fokus på det negative ved madordningerne. I vores institution fungerer det rigtig godt, og forældrene er yderst tilfredse. Hvorfor fortæller medierne ikke denne historie?*

*Der går meget tid og økonomi med frokostordningen og den binder pædagogisk (f.eks. i forhold til ture), men børnene er rigtig glade for maden og spiser meget.*

*Vi ser det som en gave til børnene, at forældrene har valgt det sunde frokostmåltid til. Vi arbejder med det som en pædagogisk aktivitet, en aktivitet som alle kan deltage i, uanset alder, størrelse og evner, det er interessen der driver det. Børnene får stor læring gennem maden: Hvor kommer de forskellige ting fra osv. Desuden er det sammen med andre børn, det enkelt barn som regel er mest motiveret for at smage noget nyt og anderledes. Vi ser denne ordning som en daglig oplevelse for børnene, tilberedning, anretning, borddækning, selve middagen, oprydning osv. Vi glæder os på børnenes vegne at forældrene sagde ja. Hvor er de heldige!!*

*Her i kommunen ser frokostordningen ud til at fungere rigtig mange steder, da vi i en del år før lovændringen allerede var startet på at lave egne frokostordninger i institutionerne. Overgangen har været let, da både personale og forældrene har fundet en god rytme, hvor maden hovedsageligt bliver lavet i institutionerne. Giv tid, giv tid.*

*Vi synes det har betydet et enormt løft i vores institution. Børnene spiser MEGET mere varieret, de er ikke så kræsne, de smager ting, deres forældre aldrig kunne drømme om at servere for dem. Selve måltidet er blevet "opgraderet" til et mere socialt samlingspunkt i og med, at alle børn spiser den samme*

*mad. Trist at der ikke blev lavet produktionskøkkener i alle daginstitutioner over en årrække. Det ville have været en investering, som samfundet ville have fået tifold igen i form af bedre sundhed hos børnene. Vi har haft fuld madordning i 2½ år før nu, og forældrene frygtede at det skulle holde op.*

*I disse nedskæringstider: Jo mere god mad vi giver børnene, jo bedre fungerer de.*

*Det handler om sund fornuft, værdier og engagement.*

*Vi får mad fra en restaurant og det fungerer rigtig godt - vi har også fået tilbud fra kommunen, men det var ikke så godt.*

### **Institutioner hvor man ved afstemning har besluttet kun at give mad til vuggestuebørn:**

*Vores institution ligger i et område hvor størstedelen af vores forældre er vel-fungerende, velhavende og meget travle. Derfor har vores debat omkring maden hovedsagligt handlet om kvaliteten af maden og betydningen af det pædagogiske måltid.*

*Forvaltningerne har ødelagt et ellers godt initiativ med en overbureaukratisk administration og et alt for billigt tilbud. Det har været et forløb, hvor beslutninger er truffet uden kendskab til virkeligheden. Fx var der ikke køkkener eller andre faciliteter. Det dufter for meget af et politisk prestigeprojekt frem for et oprigtigt ønske om at gøre noget godt.*

*Vi er midt i afstemningen nu. Det er derfor jeg ikke kan fortælle resultatet. Men det ligner et nej i børnehaven. Vi er endnu ikke klare over resultatet i vuggestuen. Personalet har været supergode til at forholde sig neutralt, kommunens informationsmateriale har været meget længe undervejs, og der er ikke tolket til andre sprog - så vi har en ekstra opgave her. Blanke eller ikke afgivne stemmer tæller for et ja til madordningen. Vi får 10 timer pr. hus hvis forældrene siger ja. Timerne skal bruges til: Bestilling af mad fra ekstern leverandør (Fru Hansens Kælder), modtagelse, tilberedning, anretning og oprydning efterfølgende. Det siger sig selv at det er et skrabet budget, rent time-mæssigt, og det er ikke så nemt at besætte en 10-timers stilling.*

### **Institutioner, hvor forældrene har fravalgt ordningen:**

*Det er ikke min opfattelse, at vores børnehavebørn får dårlig mad med hjemmefra. Vi har arbejdet rigtig meget med vores sund-kost-politik. Jeg er dog ikke afvisende for en frokostordning, hvis pris og kvalitet hænger sammen. Umiddelbart mener jeg, at det ville være langt bedre at fokusere på mad i folkeskolen. Det er her, hvor mange børn smider deres madpakker ud for at spise noget andet.*

*Jeg syntes ikke det er ok, at man vælger at indføre/tilbyde mad i institutionerne, uden at kompensere 100% for personaletimerne, der bliver brugt hertil. Kan være det bliver endnu nogle timer der forsvinder fra børnene i hverdagen,*

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

*og det er ikke acceptabelt, set i forhold til de nuværende normeringer i institutionerne. Vi skal i forvejen bruge ekstra ressourcer på inklusion, børn med særlige behov m.m. Vilkkårene i institutionerne er efterhånden uacceptable!!!*

*Madordningen er i sin form for ufleksibel, da institutionerne ikke må bede forældre om madpakker ved ferie og evt. sygdom. Dette betyder, at vi når køkkenassistenten har ferie eller er syg, skal ændre planer for at opfylde kravet om fuld forplejning. Endvidere er det vanskeligt at tilgodese en meget høj økologiprocent indenfor den økonomiske ramme. Svært at få leveret råvarer ude i skoven, hvor udflytterbørnehaven ligger. Et produktionskøkken ville give større muligheder. En madordning er ressourcekrævende, og det virker absurd at poste så mange penge i en ordning, når institutionerne samtidig skal skæres så heftigt, som tilfældet er i de fleste kommuner.*

*Som udgangspunkt er madordningen en fremragende idé. Men hverken de praktiske vilkår eller de økonomiske har været i orden. Derudover har det tilbud som vi i vores institution har fået (catering madpakker) ikke været en succes hos børnene. Kvaliteten er IKKE i orden.*

*Vi prøvede i to måneder at have catering mad, der skulle anrettes, men det var et alt, alt for omfattende praktisk arbejde. Hele dagen gik med arbejde, der havde noget med maden at gøre. Og det meste blev smidt ud. Børnene kunne IKKE lide det.*

*Vi oplever at alle børn har gode madpakker. Det er i skolealderen madpakkerne "går galt". Det giver ekstra arbejde til det pædagogiske personale med en frokostordning. Så hvis man ikke vil lave maden til et pædagogisk projekt, skal man ikke have frokostordning.*

*Det bliver så dejligt at komme ud af denne fuldstændig unødvendige madordning, der både økonomisk og pædagogisk og menneskeligt er en tidsrøver*

*Et fælles måltid produceret i institutionerne og økonomi til driften, så det ikke går ud over normeringen, er det eneste forældre ville finde var et værdigt alternativ til madpakkerne.*

*En frokostordning burde efter min mening rettes mod steder med et særligt behov, eksempelvis socialt udsatte familier/områder. I stedet rammer ordningen familier, som ikke har problemer med kost, ernæring og madpakker. Jeg tror, at den udbredte modstand blandt forældre, afspejler dette.*

*Vi ligger i et område, hvor der gives gode og nærende madpakker med derfor er der ingen hverken personale eller forældre, der synes at den tilbudte madordning er nødvendig her.*

*Her vestpå, har vi ikke brug for den sociale ekstraopgave i børnehaverne: De børn der ikke får morgenmad, spiser hos os, og de har altid en madpakke med, og de får frugt og boller midt på eftermiddagen. Jeg mener ikke, at madordningen skal være tvungen i dagens Danmark. Institutionerne har man-*



*ge muligheder for at dække det enkelte barns behov, og vi er tæt på familierne, så vi får altid en snak med de familier, hvor der er problemer.*

*Regeringens udspil har simpelthen været for dårlig, så kommunens rammer har været for ringe. Hvis der skal være madordning til førskolebørn, skal man sikre, at det bliver et godt og sundt måltid med vægt dels på det sunde måltid, og at det kan indføres pædagogisk forsvarligt. Jeg er principielt stor fortaler for madordning, men bestemt ikke under de givne vilkår. Det er simpelthen for ringe.*

*Ulempen for forældrene der skulle stemme, var at de ikke vidste hvilken leverandør der skulle levere maden, da det ikke er besluttet endnu. Det er svært at træffe en beslutning, når man som forældre ikke ved hvad det er for mad barnet tilbydes.*

*Det er en rodet affære der allerede har taget meget tid i kommunerne. Grundtanken er i orden, men når der ikke er råd til de varme hænder og ekstra ressourcer til udsatte børn, er det fuldstændig åndsvagt og populistisk at tale om mad i daginstitutioner. Det er skolebørnene, der bliver overvægtige i vores område, daginstitutionerne styrer jo det søde indtag, mens børnene er her.*

*Ideen med madordning er sådan set rigtig god. Der er desværre bare ikke de nødvendige midler til at sikre at måltiderne har den nødvendige kvalitet og midler til at sikre, at tilberedningen ikke går væsentligt ud over det pædagogiske personales timer.*

*Forældrebestyrelsen og personalet mener, at madordning i børnehaven er en god ting såfremt økonomi, faciliteter og personale er til stede. I vores børnehave er der ikke behov for madordning af sociale eller sundhedsmæssige årsager. Forældrebestyrelsen ønsker ikke at pålægge forældrene yderligere udgift til forældrebetaling for ophold i børnehaven. Børnehaven vil fortsætte med at inddrage temaer om sund kost, madlavning m.v. i pædagogiske forløb.*

*Hvis der havde været afsat tilstrækkelige midler, var der sikkert mange daginstitutioner og børn, der ville have fået glæde af ordningen. Men som det så ofte sker i det offentlige, er der ikke sammenhæng mellem ambitionsniveauet, og de midler der er afsat til formålet, og derfor ender vi også med noget der hverken er det ene eller det andet.*

*Vores holdning er at børnehavebørnene er utrolig glade for deres madpakke. Desuden skal forældrene alligevel sende en lille madpakke med til formiddagsmåltidet, da det er en frokostordning og derfor ikke dækker mellemmåltider.*

*Frokostordning til børn ud fra et pædagogisk perspektiv er helt fantastisk. Men i dette tilfælde, hvor økonomien ikke harmonerer med tiden/behovet bliver en frokostordning en belastning. Ville være bedre at bruge disse ressourcer i udvalgte områder, hvor behovet er størst i stedet for at fordele over hele landet.*

## MADORDNINGER I DAGINSTITUTIONER. 2011

*Randers kommune står overfor en omstrukturering på daginstitutionsområdet. Derfor er der fra forældrebestyrelsens side foreløbig takket nej til en madordning. Vi er dog indstillet på at tage den op til ny overvejelse, når den endelige struktur og konsekvenserne af denne er kendt.*

*Vi har udelukkende børn fra familier som har holdning til god mad og sund levevis. De har overskud til at lave rigtig gode og interessante madpakker. Derfor fravalgte de madordning.*

*Det er en forældreopgave at sørge for børnenes mad. Folketinget skal ikke bestemme over forældrene og børnene!!*

*En tendens jeg bed mærke i, var at af de forældre som stemte ja til ordningen, var hovedparten forældre, som fik friplads! Vi har en stor gruppe, som får friplads, og de kan derved opnå friplads for maden også, og derved en "ekstra" indtjening. Det er der ikke noget galt i, men pointen her er, at det er denne gruppe, som kunne have påtvunget de betalende forældre en ekstraudgift.*

*Vi fravalgte den kolde vaccumpakkede madpakke, da vi ikke havde nogen chance for at få en anden ordning. Vi kom aldrig i gang med at tale om kvalitet, da der var alt for få midler til, at dette kunne lade sig gøre. Derfor er holdningen til en frokostordning som princip ikke diskuteret.*

*Hvis ideen om frokostordning i daginstitutioner skal vinde indpas, mener vi, at første betingelse er, at maden skal produceres i egen institution. Det tilbud, vore forældre sagde nej til indeholdt 1-2 ugentlige leveringer af mad, hvor det, børnene skulle putte i maven kostede 1/4 af det, som forældrene skulle betale, resten ville gå til transport, administration og fabrikation. Da vi kun har et anretterkøkken var det muligheden!!*

## 6. Metode

Rundspørgen til kommunerne er gennemført ved henvendelse til de kommunale pladsanvisninger. Alle kommuner har deltaget.

Rundspørgen til institutionerne er gennemført ved brug af Bureau 2000s e-mailfortegnelse. Denne fortegnelse omfatter 3606 institutioner - eller 80 pct. af landets 4534 vuggestuer, børnehaver og aldersintegrerede institutioner. 1189 institutioner har besvaret spørgeskemaet. Det svarer til 33 pct. af de institutioner, der har modtaget henvendelsen.

På baggrund af, at undersøgelsen er gennemført indenfor et meget kort tidsinterval, er denne svarprocent rimelig.

Der er i institutionsrundspørgen kommet svar fra 96 ud af landets 98 kommuner. De eneste kommuner, der mangler, er Fanø, der har to institutioner, og Rødovre, hvor institutionerne ikke har egne, direkte e-mailadresser.

Svarprocenterne er meget forskellige fra kommune til kommune. Bureau 2000 har derfor vægtet alle resultater med den reciprokke værdi af den kommunale svarprocent.

Bureau 2000 har fra kommunerne modtaget resultater vedr. afstemninger i institutionerne. De kommuner som har oplyst disse tal rummer ca. 2/3 af institutionerne, og ifølge kommunerne har 33 pct. af institutionerne sagt ja ved afstemning. Sammenholder man resultaterne fra *de samme* kommuner med de oplysninger, institutionerne har givet, er der her 32 pct. af de institutioner, der har stemt, som har sagt ja til madordningen for alle børn (når vægtning er gennemført)<sup>9</sup>. Forskellen er så lille, at der ikke er nogen grund til at antage, at deltagelsen i undersøgelsen har været *afgørende* påvirket af holdningen til madordningen. De vægtede resultater må derfor anses for repræsentative på landsplan. Det skal desuden understreges, at sikkerheden i den statistiske analyse af de *sammenhænge*, der er mellem forældrenes beslutning og diverse baggrundsforhold, ikke påvirkes af, om gruppen af "ja-institutioner" hhv. "nej-institutioner" evt. skulle være et par pct. mindre eller større.

---

<sup>9</sup> Incl. 4 pct., der har sagt ja ved afstemning til mad for vuggestuebørnene.